

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет географії, туризму та історії
Кафедра туризму та економіки

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Казаков В.Л.
« _____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
« _____ » _____ 2024 р.

АНАЛІЗ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Кваліфікаційна робота студентки групи
ТУР-20

(шифр групи)

ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 242 Туризм

Складанюк Катерини Ігорівни

Керівник к.г.н., доцент

Остапчук І.О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

Кривий Ріг – 2024

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Складанюк Катерина Ігорівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ЗАПЕВНЕННЯ.....	2
ЗМІСТ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	6
1.1. Теоретичні основи дослідження історико-культурних туристичних ресурсів.....	6
1.1.1. Поняття «Історико-культурні ресурси».....	6
1.1.2. Класифікації історико-культурних туристичних ресурсів.....	7
1.1.3. Особливості оцінки історико-культурних туристичних ресурсів.....	11
1.2. Історичний нарис Кіровоградської області.....	13
1.3. Історико-культурні об'єкти міста Кропивницький.....	15
1.4. Аналіз історико-культурних пам'яток Кіровоградської області.....	18
1.4.1. Характеристика археологічних пам'яток.....	19
1.4.2. Характеристика пам'яток історії та культури.....	22
1.4.3. Пам'ятки архітектури і містобудування.....	28
1.4.4. Подієві туристичні ресурси.....	32
РОЗДІЛ 2. РОЗРОБКА АВТОРСЬКОГО ТУРУ КІРОВОГРАДЩИНОЮ...	39
2.1. Аналіз пропозиції туристичних маршрутів, заснованих на використанні історико-культурних туристичних ресурсів області.....	39
2.2. Розробка авторського туру.....	45
2.2.1 Характеристика маршруту.....	45
2.2.2. Характеристика туристичних об'єктів.....	50
2.2.3. Розробка бюджету туру.....	53
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	60
ДОДАТКИ.....	70
Додаток А.....	71

ВСТУП

Актуальність теми. Історико-культурні ресурси є свідченням нашої історії та культури, і їх збереження є важливим для розуміння нашого минулого та формування нашої ідентичності. Вони можуть слугувати основою для розвитку туризму, що може принести економічну вигоду та сприяти створенню робочих місць. Історико-культурні ресурси можуть слугувати основою для розвитку різних видів туризму, таких як культурний туризм, екотуризм, паломницький туризм, етнотуризм тощо.

Історико-культурні ресурси Кіровоградщини є цінним джерелом інформації для наукових досліджень з історії, археології, етнографії, мистецтвознавства та інших наук. Дослідженням історико-культурних ресурсів Кіровоградської області протягом століть займалися численні науковці, краєзнавці та ентузіасти: Д. І. Яворницький, В.М. Гопак, В.І. Кравченко, В.І. Ястребов та ін. Вивчення цих ресурсів може допомогти нам краще зрозуміти минуле нашого краю, його культуру та місце в історії України.

В різних джерелах інформації дано різноманітну характеристику історико-культурним ресурсам Кіровоградщини, навіть сформовано образ туристичних магнітів області. Однак на практиці виявилось, що незначна частина наявних історико-культурних пам'яток є залученою до туристичної сфери. Отже актуальність теми дослідження є беззаперечною з огляду на ці обставини. Особливої важливості набуває це питання у зв'язку із продовженням воєнного стану в Україні і можливістю коротких подорожей із Кривого Рогу до Кіровоградщини. Наразі популярним є лише м. Кропивницький та хутір Надія.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні історико-культурних туристичних ресурсів Кіровоградської області.

Завдання дослідження:

- 1) встановити теоретичні основи дослідження;

- 2) дати характеристику особливостей історії, географії та туризму Кіровоградської області та м. Кропивницький;
- 3) проаналізувати наявні історико-культурні ресурси області;
- 4) з'ясувати ступінь залучення історико-культурних ресурсів області до туристичної пропозиції туроператорів;
- 5) розробити авторський тур до Кіровоградської області.

Об'єктом дослідження є історико-культурні ресурси Кіровоградської області.

Предметом дослідження є аналіз історико-культурних ресурсів Кіровоградської області та розробка авторського туру.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз та синтез літератури та джерел, історичний та логічні методи); емпіричні наукові (спостереження, порівняння, розрахунок, узагальнення, метод аналогії); картографічні (розробка та побудова маршруту авторського туру у за стосунку Google. Мої карти); економічні (розрахунок кошторису туристичного продукту).

Структура кваліфікаційної роботи: вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел та додатки. Загальний обсяг (разом із додатком) складає 89 стор. друкованого тексту, список використаних джерел налічує 97 найменувань.

РОЗДІЛ 1

АНАЛІЗ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИХ ТУРИСТИЧНИХ РЕСУРСІВ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Теоретичні основи дослідження історико-культурних туристичних ресурсів

1.1.1. Поняття «Історико-культурні ресурси».

Історико-культурні туристичні ресурси – це сукупність об'єктів матеріальної і нематеріальної культури, що історично зафіксовані на певній території, відображають її неповторність і є мотивом для здійснення подорожі. До пам'яток, якими найбільш цікавляться мандрівники, перш за все належать замки, палаци, доля яких пов'язана з відомими історичними постатями, а також садово-паркові масиви, які роблять подорож не лише пізнавальною, а й відпочинковою [4].

Історико-культурні ресурси – це ключ до розвитку туризму. Вони приваблюють туристів з усього світу, які хочуть дізнатися більше про історію та культуру певного місця. Туризм, у свою чергу, стимулює економічне зростання, створюючи робочі місця та розвиваючи туристичну інфраструктуру.

Історико–культурні ресурси – це об'єкти, матеріали, пам'ятки, які мають історичну та культурну цінність. Вони відображають історію, традиції, спадщину та культурний досвід певної території, народу або цілого світу. Ці ресурси можуть бути матеріальними, такими як архітектурні споруди, пам'ятники, музеї, церкви, старовинні предмети, а також нематеріальними, такими як традиції, обряди, музика, мистецтво, мова, народні звичаї тощо [1].

Культурна спадщина це сукупність успадкованих сучасниками від попередніх поколінь культурних цінностей, одна зі складових історико-культурних ресурсів [34].

Ці об'єкти є свідченням минулих епох і мають велике історичне та культурне значення. Їх збереження допомагає зберегти національну ідентичність і підвищити привабливість регіону для туристів.

В Україні налічується понад 70 тис. пам'яток історії та культури, які є зразками монументальних витворів мистецтва. Вони розташовані нерівномірно через пізнє освоєвання східних і південних територій країни. Основна частина цих пам'яток знаходиться в західних областях України, а також Київській, Хмельницькій, Вінницькій, Чернігівській, Сумській областях та Республіці Крим.

1.1.2. Класифікації історико-культурних туристичних ресурсів.

Історико-культурні туристичні ресурси можна класифікувати в залежності від різних критеріїв. Так виділяють наступні класифікації.

1. *За генезисом розрізняють:*

- архітектурні,
- археологічні,
- історичні та етнографічні об'єкти,
- елементи духовної культури, як-то: фольклор і традиції, центри

прикладного мистецтва та ремесел. Комплекс складових духовної культури, що притаманні даному етносу, формують унікальне поєднання відповідних складових етнічної культури, що, в свою чергу, може розглядатись, як туристичний ресурс, увага до якого зростає з кожним роком.

- заклади культури, що включають :

- театри,
- музеї,
- кінотеатри.

2. *За сумарною оцінкою* історико-культурних ресурсів, які мають певний пізнавальний інтерес, надають можливість поділити їх на три категорії:

— до першої категорії відносяться об'єкти світового та державного значення, які становлять особливо значний інтерес для туристів, як правило, це всі пам'ятки, що входять до Списку світової спадщини ЮНЕСКО;

— до другої – об'єкти державного значення, що викликають значний пізнавальний інтерес у туристів;

— до третьої – об'єкти, які мають незначний інтерес для туристів.

3. Узагальнена класифікація, згідно з якою всі історико-культурні туристичні ресурси поділяють на такі види (рис. 1.1):

- пам'ятки історії (будівлі, споруди, пам'ятні місця);
- пам'ятки археології (городища, кургани, руїни древніх поселень, укріплень, древні місця захоронень, кам'яні скульптури тощо);
- пам'ятки містобудування та архітектури (архітектурні ансамблі та комплекси, площі, вулиці, споруди цивільного та промислового будівництва, військової та культової архітектури, народного зодчества, виробу монументального, образотворчого, декоративно-прикладного, садово-паркового мистецтва; їх можна розглядати як культурні, промислові, селітебні, природні окультурені ландшафти);
- пам'ятки мистецтва (твори монументального, образотворчого, декоративно-прикладного та інших видів мистецтва);
- документальні пам'ятки (акти органів державної влади та управління, інші письмові та графічні документи, кіно- та фотодокументи, стародавні рукописи та архіви, записи фольклорної музики та рідкісні друковані видання);
- біосоціальні (специфічна складова рекреаційно-туристських ресурсів, яка об'єднує культурно-історичні та інші об'єкти, пов'язані з певним життєвим циклом (епізодом) тієї чи іншої видатної особи (народження, діяльність, перебування, смерть (загибель), поховання);
- культурні (музеї, картинні галереї, меморіальні дошки, обеліски, меморіали);

- етнографічні (процеси культурно-побутових відносин, традиційно-побутової культури та мистецтва, народних знань, вірувань і марновірства, обрядів і звичаїв, предмети культу, етнічні артефакти, які є відображенням світогляду народу [97]).

Рис 1.1. Класифікація історико-культурних туристичних ресурсів [20].

Окрім класифікацій самих ресурсів, існують **класифікації об'єктів культурної спадщини**.

Згідно закону України «Про охорону культурної спадщини» всі об'єкти культурної спадщини поділяються на рухомі і нерухомі об'єкти, а за видами такі об'єкти діляться на археологічні, історичні, монументального мистецтва, архітектури та містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтні тощо схематично представлені на рис. 1.2 нижче.

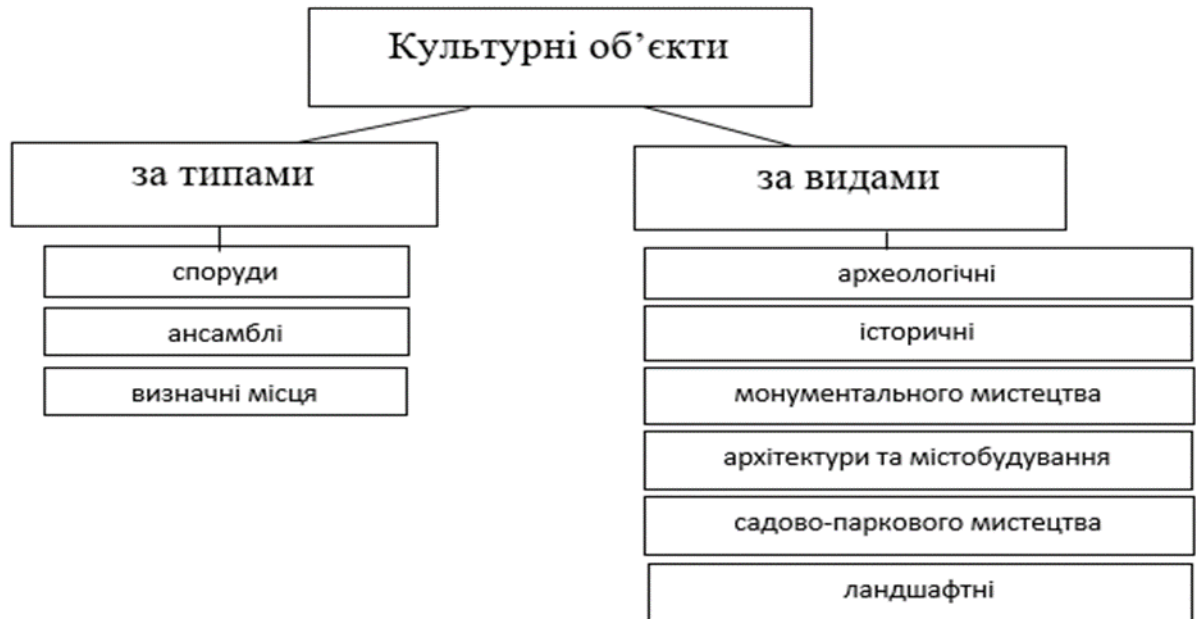

Рис. 1.2. Державна класифікація культурної спадщини згідно Закону України «Про охорону культурної спадщини» (укладено автором на основі 87).

Закон України «Про охорону культурної спадщини» [75] визначає три типи нерухомих пам'яток історії:

- Споруди (витвори) – це окремі будівлі, споруди, архітектурні ансамблі та комплекси, які мають історичну, культурну, наукову або художню цінність.
- Комплекси (ансамблі) – це групи споруд, які об'єднані єдиним архітектурно-планувальним задумом.
- Визначні місця – це ділянки місцевості, пов'язані з історичними подіями, особистостями або явищами.

2. З огляду на певну специфіку матеріального існування, нерухомі пам'ятки історії можуть бути розподілені на такі типи:

- Будинки (будівлі) адміністративного, громадсько-політичного, військового, наукового, культурно-освітнього, релігійного, житлового та інших

призначень – це споруди, які були побудовані для певних цілей, таких як управління, ведення війни, наука, освіта, релігія, проживання тощо.

- Інженерно-технічні й виробничі споруди – це споруди, які були побудовані для виконання технічних або виробничих функцій, таких як транспорт, зв'язок, виробництво тощо.

- Об'єкти природи – це природні об'єкти, які мають історичну або культурну цінність, наприклад, дерева, посаджені видатними особами, печери, де перехувалися повстанці тощо.

- Пам'ятні місця – це ділянки місцевості, які мають історичну або культурну цінність, наприклад, місця битв, поховань тощо.

- Поховання – це місця поховання людей, які мають історичну або культурну цінність.

Варто зазначити, що зазначені типи нерухомих пам'яток історії часто є одночасно пам'ятками археології, архітектури та містобудівництва, природи. Вони можуть входити до складу ансамблів і комплексів, історико-культурних ландшафтів, містобудівних утворень (вулиць, площ, кварталів), історичних частин населених пунктів, а в деяких випадках – навіть самих історичних міст.

Головною складовою історико-культурних регіонів є колишня земля, що з часом набувала значення історичної області. Вона окреслює зональний тип регіональної культури, котрий вирізняється своєрідністю, зберігаючись у пам'яті людей як символ етнічної історії. Часто історична зона фіксує етапи розселення давнього населення або освоєння нових земель, нарешті, вона є пам'яттю про ті землі, що були виокремлені з материнського українського етнічного масиву [3].

1.1.3. Особливості оцінки історико-культурних туристичних ресурсів.

Українські історико-культурні об'єкти мають великий потенціал для розвитку туризму, але наразі вони не використовуються належним чином.

Більшість визначних пам'яток не включені до туристичних маршрутів, що обмежує їх доступність для туристів. Це негативно впливає на вітчизняний туристичний бізнес, який міг би генерувати значні економічні та соціальні вигоди, як це відбувається в інших країнах.

Оцінка історико-культурних об'єктів як туристичних ресурсів є важливою умовою для їх ефективного використання. Вона дозволяє визначити потенціал цих об'єктів для розвитку туризму та розробити заходи щодо їх популяризації.

Одним з найважливіших етапів оцінки історико-культурних об'єктів є їхня типологія за туристичною значимістю. При цьому важливим критерієм є інформаційна сутність об'єктів, а також ступінь пізнавальної і виховної інформації, яку вони несуть.

Для оцінки пізнавальної цінності туристичних ресурсів можна використовувати наступний підхід:

1. Визначення кількості об'єктів, які варті оцінки. Це здійснюється на основі таких критеріїв, як:

- Історична та культурна цінність об'єкта.
- Відповідність об'єкта інтересам туристів.
- Фізичний стан об'єкта.
- Ступінь збереженості
- Категорія туристів яким буде цікавий об'єкт(місцеві, внутрішні, міжнародні)

2. Виділення критеріїв, за якими буде проводитись оцінка. Критерії повинні відображати інформаційну сутність об'єкта та ступінь пізнавальної і виховної інформації, яку він несе. Наприклад, такими критеріями можуть бути:

- Історія об'єкта.
- Культурне значення об'єкта.
- Архітектурна цінність об'єкта.

3. Оцінка об'єктів за виділеними критеріями. Оцінка може проводитися експертами або за допомогою анкетування туристів.

За результатами оцінки історико-культурні об'єкти можуть бути віднесені до таких категорій:

- Об'єкти з високою пізнавальною цінністю. Ці об'єкти мають важливу історичну, культурну або архітектурну цінність і можуть бути цікавими для широкого кола туристів.
- Об'єкти з середньою пізнавальною цінністю. Ці об'єкти мають певну історичну, культурну або архітектурну цінність, але можуть бути цікавими лише для певної категорії туристів.
- Об'єкти з низькою пізнавальною цінністю. Ці об'єкти не мають значної історичної, культурної або архітектурної цінності і не можуть бути цікавими для туристів.

Оцінка історико-культурних об'єктів як туристичних ресурсів дозволяє визначити їхній потенціал для розвитку туризму та розробити заходи щодо їх популяризації. Це сприяє підвищенню привабливості таких об'єктів для туристів і збільшенню доходів від туризму.

1.2. Історичний нарис Кіровоградської області

Кіровоградська область як адміністративно – територіальна одиниця в складі України утворилася 10 січня 1939 року. Вона розташована в центральній частині України у межиріччі Дніпра і Південного Бугу на півдні Придніпровської височини. Переважна частина території області розташована на правому березі річки Дніпро, лише смт Власівка розташоване на його лівому березі [21].

Історія Кіровоградської області починається ще з давніх часів, коли була трипільська культура. За часів Київської Русі на сучасних територіях області

було побудовано багато міст та сіл, де розвивалися торгівля та ремесла. Археологічні знахідки на території Кіровоградської області свідчать про заселення цих земель людьми ще в III—IV тисячолітті до нашої ери. Тут жили землероби трипільської та чорноліської культур, а також кочові племена скіфів. У VI—V століттях до нашої ери на ці землі прийшли слов'яни.

У XIV столітті територія Кіровоградської області увійшла до складу Литовської держави, а в 1569 році – до Речі Посполитої. У XVI столітті частину цих земель захопили українські козаки. У XVII столітті кордон між польськими землями та землями Війська Запорозького Низового проходив по річках Вись, Синюха та Південний Буг. Тут розташовувалися землі Буго-Гардівської козацької паланки.

Після російсько-турецької війни 1735-1739 років ця територія відійшла до Російської імперії і отримала назву «Нова Сербія». У 1764 році вона стала частиною Новоросійської губернії. На початку XIX століття територія сучасної області була поділена між Подільською, Катеринославською і Херсонською губерніями. З грудня 1917 року край перебував у вирі подій, пов'язаних з боротьбою за владу в Україні. У 1924 році Єлисаветград став центром новоствореної Кіровоградської області. У 1939 році область увійшла до складу Української РСР. За радянських часів місто Єлисаветград було перейменовано на Зінов'євськ, а потім на Кіровоград. До 1939 року місто входило до Одеської області. У липні 2016 року відповідно до постанови №4222 місто Кіровоград було перейменовано на Кропивницький. Таку назву місто носить на честь Марка Кропивницького, одного з засновників українського професійного театру, який там проживав.

Кіровоградщина має площу в 24,6 тис км², це близько 4% від всієї площі країни. Область поділяється на 4 райони (рис. 1.3): Голованівський, Кропивницький, Новоукраїнський та Олександрійський. Кіровоградська область межує з 5-ма областями: Черкаська- на півночі, Полтавська- північний схід,

Дніпропетровська – на сході, Миколаївська- на півдні, Одеська- на південному заході, Вінницька- на заході.

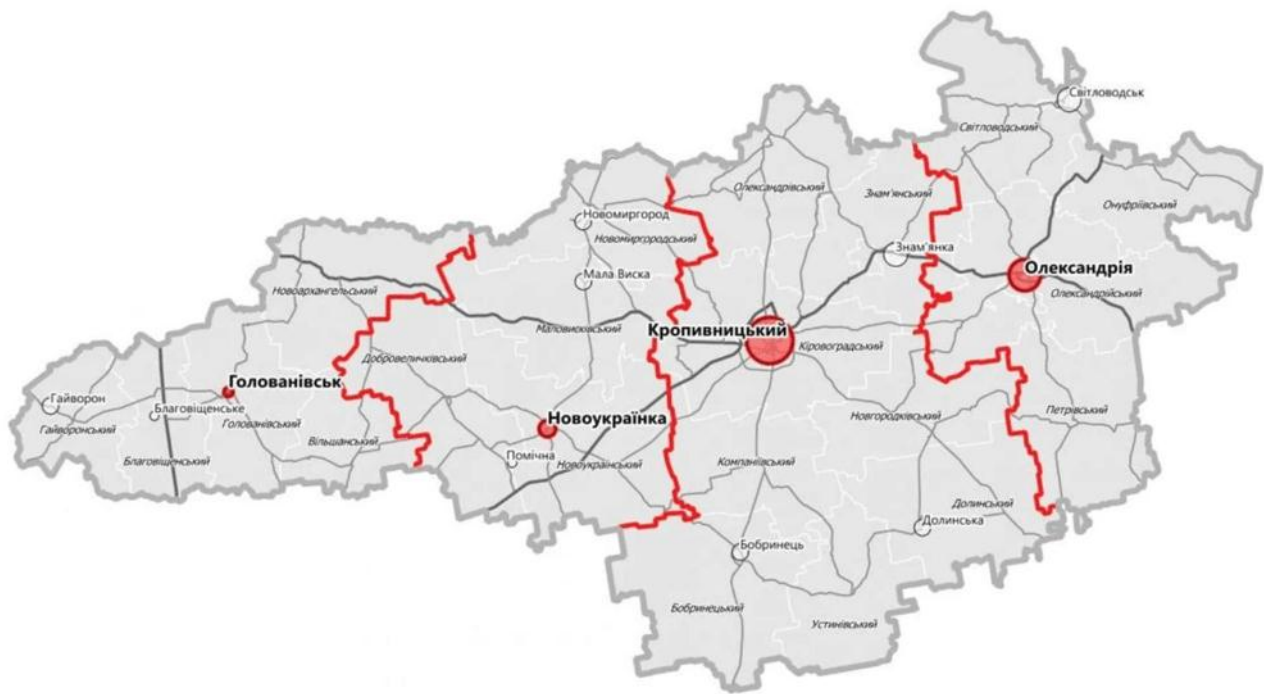

Рис. 1.3. Адміністративні райони Кіровоградської області [28].

У Новоукраїнському районі області в смт. Добровеличківка знаходиться геометричний центр України. Раніше, до 2005 року, це місце вважали географічним центром країни за розрахунками доктора географічних наук О.Шевченка у 1989 році. Географічний центр перенесли, а напис на пам'ятному символі так і залишився.

Кіровоградщина зараз має значний потенціал для розвитку туристичної галузі завдяки тривалій історії становлення та розвитку.

1.3. Історико-культурні об'єкти міста Кіровоградський

Місто Кіровоградський є обласним центром Кіровоградської області. Історія міста починається з 1754 року, після укладання імператрицею

Єлизаветою указу про заснування фортеці Святої Єлизавети. Тоді місто назвали Єлизаветградом.

Коли прийшла радянська влада місто було перейменовано на Зинов'єнськ, на честь комуністичного діяча Григорія Зинов'єва. Потім його перейменували у Кірове. Сталося це після вбивства секретаря Оргбюро ЦК ВКП Сергія Кострикова (Кірова). 10 січня 1939 року радянська влада остаточно перейменувала місто у Кіровоград.

14 липня 2016 року у рамках декомунізації Верховною Радою України було прийнято постанову про перейменування міста Кіровоград на Кропивницький. Таку назву місто отримало на честь відомого українського драматурга Марка Кропивницького, який там народився та працював все своє життя.

Кропивницький - недооцінене місто в туристичному плані. Часто люди думають, що там немає чого подивитись та куди сходити. Але це зовсім не так. Кропивницький має багато історико-культурних об'єктів, які б точно зацікавили туристів. Дивлячись тільки на архітектуру, можна захопитися її красою.

Таблиця 1.1

Історико-культурні об'єкти м. Кропивницький
(укладено автором на основі інтернет-джерел)

Назва туристичного об'єкту	Коротка характеристика туристичного об'єкту	Адреса	Фото туристичного об'єкту
Археологічний музей імені Нінель Бокій, Кропивницький	Відкрито у 2011 році при Центральноукраїнському у державному університеті імені Володимира Винниченка. Експозицією музею є роботи археологічних експедицій. Це: кераміка, зброя, прикраси, ритуальні	вулиця Тараса Шевченка, 1, корпус 5	

	речі.		
Галерея «Єлисаветград»	Відкрили галерею у 2011 році. Експозицією музею є картини українських митців, а саме: братів Анатолія та Сергі Шаповалових, Семена Равського, Бориса Вінтенка та інших.	вулиця Пашутинська, 36	
Кіровоградський обласний краєзнавчий музей (Будинок Барського)	Засновано у 1883 році. Основними об'єктами експозиції є: археологічні знахідки, живопис, ікони.	вулиця Архітектора Паученка, 40	
Літературно-меморіальний музей Івана Карпенка-Карого	Відкрито у 1995 році до дня 15-річного ювілею Івана Карпенка-Карого. У музеї представлені твори драматурга, Літературно-меморіальний музей Івана Карпенка-Карого	вулиця Тобілевича, 16	
Меморіальний музей Марка Кропивницького	Відкрито у 1982 році у будинку, де проживав Марко Кропивницький. Цікавою є експозиція музею, як поділена на декілька розділів: дитинство драматурга, навчання та робота у театрі.	вулиця Марка Кропивницького, 172/42	
Театр ім. М.Л.Кропивницького	Засновано в 1867 році. Засновником був Марко Лукич Кропивницький. На сцені театру грали видатні на той час актори: І.Карпенко-Карий, М.Заньковецька, П.Саксаганський та ін.	м. Кропивницький, вул. Театральна 4.	

Таким чином, місто Кропивницький має велике майбутнє в туристичній сфері, оскільки місто має тривалу та цікаву історію, його вулички насичені

об'єктами архітектурної спадщини, у місті функціонує велика кількість музеїв (12 державних і комунальних). Кропивницький – є театральною колыскою України. Тут розташовано відкритий для відвідувачів приватний дендропарк, багато інших туристичних об'єктів.

1.4. Аналіз історико-культурних пам'яток Кіровоградської області

Кіровоградщина – це багатий на історико-культурні ресурси регіон України. Тут розташовані численні пам'ятки архітектури, історії та культури, які свідчать про багату та давню історію краю (рис. 1.4). Всі історико-культурні об'єкти можна поділити відповідно до «Класифікації історико-культурних туристичних ресурсів». Серед них розрізняють пам'ятки археології, історії та культури, архітектурні та ландшафтні пам'ятки (рис. 1.5).

Згідно класифікації представленої на рис. 1.5 дамо характеристику історико-культурним туристичним об'єктам області.

Рис. 1.4. Історико-культурні туристичні об'єкти Кіровоградщини (фото автора зроблено у Кіровоградському обласному краєзнавчому музеї).

Рис. 1.5. Класифікація історико-культурних ресурсів [35].

1.4.1. Характеристика археологічних пам'яток.

Об'єкт археологічної спадщини (далі - археологічний об'єкт) - місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їх частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, створені людиною, незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінності з археологічного, антропологічного та етнографічного погляду і повністю або частково зберегли свою автентичність [74]. Археологічні пам'ятки Кіровоградської області:

Трипільське поселення у с.Небелівка Новоархангельського району.

Протягом декількох років на території села Небелівка Новоархангельського району Кіровоградської області проводилася британсько-українська археологічна експедиція. Науковці знайшли трипільське поселення датоване IV тисячоліттям до нашої ери.

Тоді було виявлено аномально велику релігійну споруду-трипільський храм, який, можливо, був адміністративно-громадською будівлею. Також на теренах цього поселення було знайдено золото. Небагато - всього лише одна

прикраса. Але згодом з'ясувалося, що саме золото, з якого була виготовлена окраса, добували на території сучасної Іспанії.

Трипільське поселення в Небелівці вважається одним з найбільших та найдавніших в Україні. Його площа сягає 260 гектарів землі. У поселенні було близько півтори тисячі будівель, у кожній з яких жило 10-12 людей.

Мельгунівський курган (Лита Могила) - скіфський царський курган, що був розкопаний у 1763 році біля села Копані Кіровоградської області.

На глибині 2 метрів археологи знайшли артефакти, які свідчать про багатство та велич скіфського царя. Серед знахідок були: залізний меч із золотим руків'ям та дерев'яними піхвами з зображенням тварин; срібні деталі від асирійського палацового табурету; золота діадема; 17 масивних золотих платівок із зображенням орла з петлями на звороті; платівки з зображенням мавп , птахів; бронзова застібка з голівками левів на кінцівках; 40 бронзових наконечників стріл.

Рис. 1.6. Мельгунівський курган (Лита Могила) [59].

Ця пам'ятка є єдиним відомим на даний момент скіфським царським курганом того періоду в Північному Причорномор'ї.

Ексампей (Новоукраїнський район) - це історична місцина, розташована на межі двох областей: Кіровоградської та Миколаївської. Її назва походить від скіфського слова «Ексампей», що означає «Священні шляхи».

Це місце було важливим центром для скіфів, де вони збиралися для торгівлі, релігійних обрядів та вирішення політичних питань. За легендою, саме тут скіфський цар Аріант наказав встановити величезний казан, зроблений з наконечників стріл, як символ єднання скіфських племен.

Ексампей – це місце, де переплітаються історія, легенди та мальовнича природа. Це місце має великий потенціал для розвитку туризму та збереження історичної спадщини України.

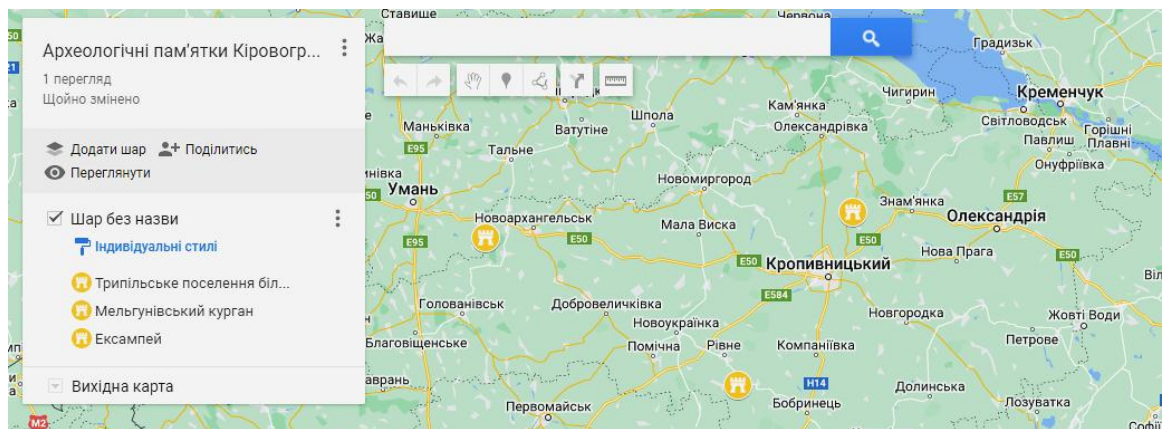

Рис. 1.7. Карта археологічних пам'яток Кіровоградської області (укладено автором).

Як бачимо, археологічних пам'яток на території Кіровоградської області лише три, вони є різновіковими та унікальними, оскільки презентують українську культуру трипільського періоду, скіфського та часів козацтва. Хоча пам'ятки є достатньо відомими, однак ступінь їх залучення до туристичної сфери зовсім незначна.

1.4.2. Характеристика пам'яток історії та культури.

Пам'ятка історії та культури як туристичний об'єкт – це пам'ятка на яку спрямована увага суб'єктів туризму для задоволення власних пізнавальних чи естетичних потреб, самостійно або за допомогою посередників, якими виступають туристичні фірми та організації чи спеціальна література (путівники, туристичні карти) [33].

Пам'ятки історії :

Геометричний центр України (сmt. Добровеличківка). 1989 рік став знаменним для селища Добровеличківка, адже саме тут вперше доктором географічних наук Віктором Шевченко було визначено по координатах південної та північної широти середню широту та по координатах східної і західної крайніх точок України середню довготу. Метод об'єктивний для країн які мають наближену до прямокутника форму. Тому пізніше за методом складних математичних розрахунків було визначено центр України у с. Мар'янівка Черкаської області. Однак, обидва зазначені центри мають право на існування. Тому у Добровеличківці відзначено точку центру України. Після 13 років наукових дискусій та суперечок, у 2002 році на місці географічного центру України було встановлено величну гранітну стелу [14].

Рис. 1.8. Геометричний центр України в сmt. Добровеличківка [15].

Незважаючи на зміну координат центру, Добровеличківка зберігає за собою почесний статус «Геометричного центру України».

Могила Чорного Ворона (с. Розумівка). Микола Скляр- повстанський отаман, якого прозвали «Чорним Вороном». За все своє життя йому вдалося бути сотником армії Нестора Махна, другим помічником командувача Кримського корпусу Повстанської армії, командиром кавалерійського полку, командиром ударно-розвідувального загону Степової дивізії.

Прославився він після того, як у 1920 році дав бій будьонівцям (кавалеристи Червоної армії, що служили в Першій кінній армії під командуванням Семена Михайловича Будьонного) під Розумівкою. Взяв на себе основний удар- відтягнув сили кінної дивізії. Тоді у лісі було 300 холодноярівців проти кінної дивізії. Нажаль, тоді Чорний Ворон загинув.

Микола Скляр- борець за Незалежність України у війні більшовиків проти нашої країни. У 2003 році було встановлено хрест, щоб гідно вшанувати пам'ять тим, хто поклав своє життя задля майбутнього України.

Гайворонська вузькоколійна залізниця (далі ГВЗ) (м. Гайворон) - одна з небагатьох діючих вузькоколієнок в Україні. Була збудована у 1897 році у місті Гайворон Кіровоградської області. Вважається найдовшою в Європі, адже її маршрут сягає 130 кілометрів.

ГВЗ була частиною розгалуженої мережі вузькоколієнок, що існувала на півдні України. Її роль у розвитку регіону важко переоцінити. Завдяки вузькоколієнці здійснювалося перевезення пасажирів, сільськогосподарської продукції та будівельних матеріалів.

Колись Гайворон мав розвинену інфраструктуру для обслуговування вузькоколієнки. Тут функціонували вокзал, паровозне депо, локомотиворемонтний завод та ремонтні майстерні. Завдяки цьому Гайворон здобув славу столиці українських вузькоколієнок.

Рис. 1.9. Гайворонська вузькоколійна залізниця [68].

Сьогодні ГВЗ – це не лише історична пам'ятка, а й популярний туристичний маршрут.

Фортеця Святої Єлизавети (м. Кропивницький) - це пам'ятка історії та архітектури національного значення. Вона названа на честь імператриці Єлизавети. Ця споруда, збудована в 1754 році, гідно тримала оборону в російсько-турецьких війнах в 1768-1774 роках.

Фортеця Святої Єлизавети- одна з найстаріших і найкраще збережених земляних фортець в Україні. Її протяжність сягала 3 кілометрів, а площа-30 гектарів. У фортеці розміщувалося до 10 000 солдатів.

До наших днів збереглися земляні вали, бастіони, рови та деякі будівлі фортеці. Цікавим фактом є те, що фортеця збудована у формі герба міста Кропивницький. Зараз вона являється музеєм під відкритим небом. На території є меморіальний комплекс на честь загинутих у Другій світовій війні солдатів.

Пам'ятки культури:

Мекка українського театру - «Хутір Надія» (сmt. Миколаївка) - це державний музей-заповідник відомого українського драматурга Івана Тобілевича (Карпенка-Карого). Заповідник отримав свою назву на честь дружини Тобілевича - Надії Торковської. Включає в себе батьківську хату, меморіальний будинок, парк, ставок, літературно-меморіальний музей. Проживав він там з 1887 року. Так як він писав п'єси до театру, то на території садиби проходили всі репетиції. Тут було написано 11 п'єс, які увійшли в золотий фонд національної драматургії. Найпопулярнішими вважаються «Сто тисяч» та «Хазяїн», а також історичні драми «Слава Чалий» та «Гандзя».

Садиба була справжнім центром українського культурного життя. Тут жили, творили й спілкувалися найвидатніші представники української інтелігенції: Марія Заньковецька, Марко Кропивницький, Михайло Старицький, Микола Садовський, Панас Саксаганський та Марія Садовська-Барілотті.

Нині тут проводять театральний фестиваль «Вересневі самоцвіти». Щорічно «Хутір Надію» відвідують більше 4 тисяч туристів України та зарубіжжя.

Музей-літак (м. Кропивницький) - АН-24 – це легендарний літак, який здійснив свій перший політ 56 років тому. За цей час він зарекомендував себе як міцний та надійний транспортний засіб, що здатен приземлятися навіть на ґрунтове покриття. Завдяки своїм характеристикам АН-24 (рис. 1.10) протягом багатьох років використовувався в цивільній та військовій авіації.

Майже два роки курсанти та небайдужі авіатори реставрували списаний літак АН-24, який згодом став музеєм (рис. 1.10). За цей час його повністю перефарбували, оновили салон та обладнали експозицію.

Урочисте відкриття музею-літака АН-24 відбулося у Міжнародний день цивільної авіації. На захід завітало чимало авіаторів, серед яких був льотчик-випробувач Юрій Курлін, який 30 років тому навчав курсантів льотної академії.

Рис. 1.10. Музей-літак [56].

Музей-літак АН-24 – це популярне місце серед туристів та жителів Кропивницького. Екскурсії проводяться регулярно, але через велику кількість охочих рекомендується записуватися заздалегідь. Музей має велике значення для збереження історії авіації та популяризації цієї галузі серед молоді. Він також є символом відродження української авіації.

Музей Ракетних військ стратегічного призначення (сmt. Побузьке) – це не просто музей, а й унікальна можливість зануритися в атмосферу ядерної гонки часів Холодної війни. Розташований на бойовій позиції ракетного полку, він дає можливість побачити на власні очі шахтно-пускову установку, командний пункт та іншу спеціальну техніку, що колись несла бойове чергування.

Відвідувачі музею можуть дослідити:

- Шахтно-пускову установку глибиною 35 метрів, що протягом 10 років (з 1989 по 1999) була націлена на ворожі цілі.
- Макет ракети РС-22 (СС-24), що колись була частиною ракетного комплексу «ОС».
- Командний пункт, захищений 40-метровою товщею землі, з якого здійснювалося керування запуском ракет.
- Вартові приміщення, де несли службу солдати, охороняючи об'єкт.
- Експозицію спеціальної техніки, що використовувалась для обслуговування ракетного комплексу.

Музей також розповідає про історію 46-ї ракетної дивізії, яка пройшла шлях від Другої світової війни до розформування у 2001 році. Її бойовий шлях та роль у ядерному стримуванні розкриваються через експонати та фотографії.

Музей Ракетних військ стратегічного призначення – це не лише цікавий екскурсійний об'єкт, але й важливе нагадування про жахливі наслідки ядерної війни. Його експозиція дає можливість осмислити цю проблему та зробити все можливе для запобігання подібній трагедії в майбутньому.

Меморіальний музей ім. М.Л. Кропивницького (м. Кропивницький) - знаходиться в житловому будинку кінця XIX століття, в якому жив сам Марко Лукич. Марко Лукич Кропивницький- відомий український композитор та драматург.

Офіційне відкриття музею припало на 2 жовтня 1982 року. Експозиція музею поділена на 6 окремих зал, в яких висвітлюється життя драматурга: дитинство, сім'я, юнацькі роки, шлях канцеляриста, його мистецтво та засновники театру корифеїв. Кожного року музей відвідують тисячі туристів та жителів міста. Тут часто проводять культурно-мистецькі заходи, створюють тематичні виставки, присвячені корифеям українського театру.

Пам'ятки історії та культури області позначені на картах рис.1.11.

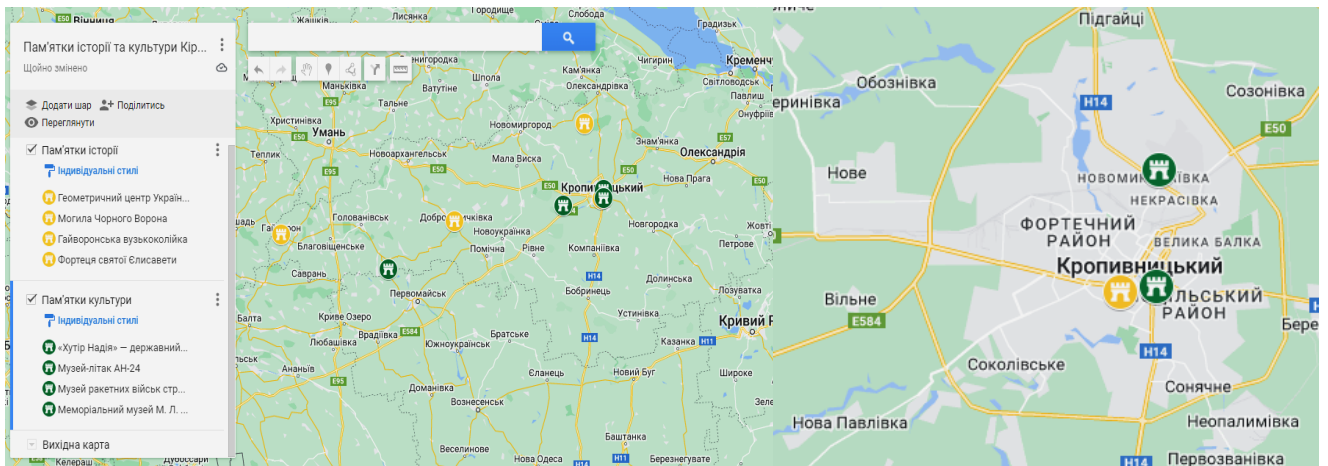

Рис. 1.11. Карта пам'яток історії та культури Кіровоградської області (укладено автором).

Отже, пам'ятки історії та культури Кіровоградської області значно ширше представлені в туристичній галузі, багато із них включені у маршрути оглядових екскурсій, деякі являють собою окремі тематичні напрями для подорожей Кіровоградщиною, наприклад «Театральний Кіровоградський» або фестиваль у Гайвороні. По території області розподілені не рівномірно, концентрація є у м. Кіровоград та у північно-східних районах області.

1.4.3. Пам'ятки архітектури і містобудування.

Пам'ятки архітектури і містобудування є різновидом нерухомих пам'яток історії та культури. Якщо до пам'яток архітектури можуть належати окремі будинки, споруди, комплекси споруд або ансамблі об'ємно-просторової організації, то пам'ятки містобудування відбивають історичні принципи планування і забудови міст, інших населених пунктів; загальну планувальну структуру оточуючого середовища на малих і великих територіальних площинах [5].

У Кіровоградській області вони представлені 5 туристичними об'єктами.

Гранітний квартал залізничників (м. Гайворон) – це сім унікальних житлових будинків, в яких поєднано одразу дві пам'ятки Гайворона: кар'єр та вузькоколійна залізниця. Будинки почали будувати у 1933 році з граніту. Товщина стін вражаюча- 90 сантиметрів, що дає цим будинкам унікальності. З залізничних рейок робили перекриття будинку. Будівництво кварталу тривало до 1950-х років.

Колишній театр в Олександрії - Палац культури «Олександрійський театр» - архітектурна споруда, яка збереглася з часів XIX століття. На сцені театру завжди грали найкращі актори XX століття. Постійно цей театр відвідували Кропивницький зі своєю трупю, в яку входили: Заньковецька, Затиркевич-Карпинська, Саксаганський, Садовський, Карпенко-Карий та Карпенко-Луцицький.

Рис. 1.12. Олександрійський театр [6].

2016-2018 роки стали для театру роками реконструкції: було змінено двері та вікна, форми балконів, перекрито дах, відреставровано паркан. Зараз концертна зала може приймати близько 470 глядачів. Будівля закладу отримала статус об'єкта культурної спадщини. Це визнання свідчить про її історичну та культурну цінність для суспільства.

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка - вищий навчальний заклад IV рівня акредитації. Засновано його було у 1912 році. Університет має багату історію та є найкращим навчальним закладом у центральній частині України. ЦДУ пропонує широкий спектр освітніх програм бакалаврату, магістратури та докторантури. Університет має 14 факультетів, 63 кафедри та понад 10 000 студентів. Через свою історію та зовнішній вигляд ЦДУ привертає увагу багатьох туристів міста. Тут можна створити дуже атмосферні фотографії.

Будинок-музей відомого єлисаветградського художника Олександра Осмьоркіна. На вулиці Дворцовій, трохи віддаленій від центру міста, розташований будинок-музей визначеного художника Єлисаветграду, Олександра Осмьоркіна. Цей захоплюючий комплекс відзначається своєрідністю, будучи споруджений у 1899 році за проектом архітектора Я. В. Пауценка, родича самого художника. Виглядає він, мов казковий терем, і служив місцем дитячих та юнацьких років майстра.

Рис. 1.13. Будинок-музей відомого єлисаветградського художника Олександра Осмьоркіна [58].

Музей, хоч і невеличкий і камерний, проте дуже атмосферний і теплий. Складається з трьох залів, де представлені картини, ескізи, малюнки, особисті речі, фотографії та документи самого художника. В інших залах експонуються твори його талановитих учнів. Тут регулярно відбуваються художні та фотовиставки місцевих авторів, творчі і музичні вечори. Запрошуємо вас відвідати цей унікальний закуток, де відчувається неповторна атмосфера творчості та історії.

Історичний музей «Євреї Єлисаветграда» представляє собою перший в Україні єврейський музей, що виник завдяки відданості волонтерів громади. Ці волонтери об'єднали свої зусилля для збору матеріалів та документів, які розповідають про життя євреїв у Кропивницькому. Процес звернення до коренів, осмислення історії та вагомості єврейського внеску у суспільство виступив керівною силою у створенні цього історичного музею.

Рис. 1.14. Історичний музей «Євреї Єлисаветграда» [58].

Спочатку, у чарівному будинку у мавританському стилі, що збудований середині 19 століття, розташовувалася Велика хоральна синагога. Зараз цей приміщення служить музеєм. У внутрішньому дворіку організований чудовий садок, де стоять лавочки. Тут можна відпочити та насолодитися виступами студентів музичної школи, розташованої навпроти.

Нижче, зображено розташування пам'яток архітектури на карті області.

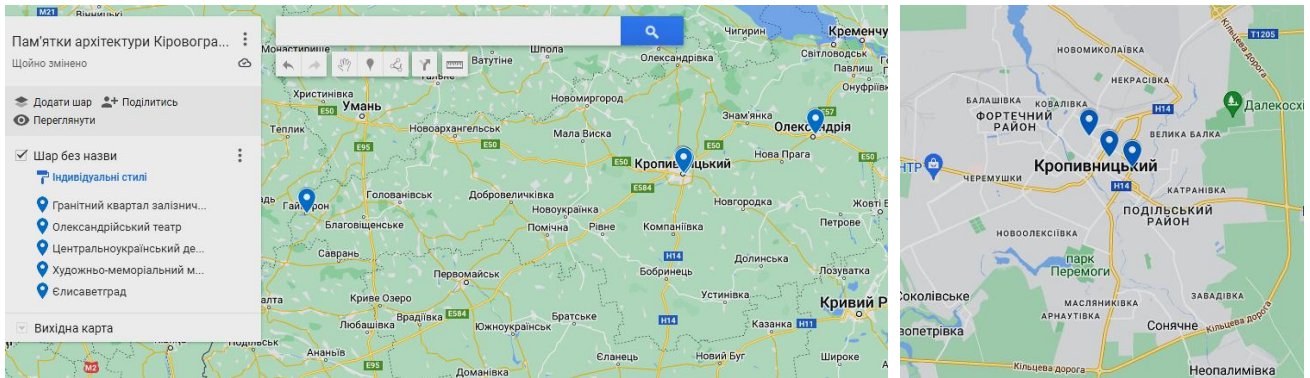

Рис. 1.15. Пам'ятки архітектури Кіровоградської області (укладено автором).

Як бачимо по території області пам'ятки архітектури розташовані нерівномірно із високою концентрацією в обласному центрі, що звісно пов'язується особливістю історії формування Кіровоградщини.

1.4.4. Подієві туристичні ресурси.

Подієвий туризм – це комплексне поняття, що охоплює подію та сукупність заходів щодо його організації, місця і часу проведення, а також формування і координація туристичних потоків до місця призначення [8].

У Кіровоградській області діючими були (до війни) такі фестивалі: «GOODOK FEST» (м. Гайворон), «Гай гуде» (м. Гайворон), «Казавчин фест» (с. Казавчин), «Сині Води Фест» (м. Новоархангельськ), у м. Помічна влаштовують історичні реконструкції на тему життя Н. Махна (він народився у Помічній),

щороку у дендропарку Кропивницького відбувається парад тюльпанів, що привертає увагу багатьох туристів, також з 2017 р. на регулярній основі почали проводити Національний мистецький фестиваль «Kropfest».

В принципі подієвий ресурс для розвитку туризму обмежується лише уявою та творчим підходом. На нашу думку, саме цей ресурс варто цілеспрямовано розвивати у Кіровоградській області, оскільки тут є доволі такі самобутні, екзотичні та унікальні об'єкти та їх історія.

«GOODOK FEST» (м. Гайворон) - фестиваль у місті Гайворон Кіровоградської області, який проходив задля того, щоб зберегти вузькоколіяку. Проводили цей фестиваль у травні 2021 року. Центральною фігурою свята був один з двох діючих паровозів в Україні.

На пероні залізничного вокзалу розташували театралізований ринок, на якому можна було купити фрукти овочі, рибу та одяг. На колії застиг незвичайний транспорт – ретро-автомобіль ЗІМ, який майже 60 років тому переобладнали для їзди не по асфальту, а по вузькоколіяці. Замість керма – важелі, а за рульовим колесом – досвідчений машиніст Микола Кравець, який вже багато років возить на цьому дивовижному ЗІМі всіх охочих.

«Гай гуде» (м. Гайворон) - фестиваль ретротехніки, який проводили 18-20 серпня 2023 року у місті Гайвороні. Цей фестиваль став , як наче продовженням фестивалю «GOODOK», але з більшим розмахом. На фестивалі розгорнули більшу програму: були культурні, спортивні та розважальні локації. Було організовано благодійний ярмарок на підтримку Збройним силам України.

Місцевий краєзнавчий музей проводив екскурсії для гостей, було залучено шість потягів- три вузькоколіяні та три ширококоліяні.

Всеукраїнський фестиваль «Казавчин фест» (с.Казавчин) щороку проходить на території села Казавчин на Гайворонщині. У XVII столітті там була стоянка війська отамана Івана Сірка, тому цей фестиваль присвячений козацтву. Започаткували його ще в 2014 році і проводять під гаслом

«Українському роду нема переводу». Програма фестивалю передбачала концерт, ярмарок, сплави на каяках, дитячі атракціони та козацька кухня.

«Сині Води Фест»(Новоархангельськ) - історико-культурний фестиваль, що проводили у дитячому оздоровчому закладі «Бригантина» у Новоархангельську. Специфікою фестивалю стало дійство історичної реконструкції битви на Синіх водах. Для дітей провели цікаві квести та конкурси на тему історії та культури рідного краю.

У Кропивницькому щорічно проводиться **«Парад тюльпанів»** у місцевому дендропарку, під цю подію майже всі діючі туроператори України організовують туристичні групи для відвідування міста.

Цікавим є також фестиваль, традиційний з 2017 р. **Національний мистецький фестиваль «Kropfest»** — культурна подія всеукраїнського масштабу, яка присвячена різним видам мистецтва (музика, театр, кіно, література, художнє мистецтво), і під час фестивалю вони поєднуються шляхом створення єдиного простору.

Також, до пандемії Ковід та впровадження віськового стану в межах України на території Кіровоградщини на регулярній основі відбувались різні масові заходи, такі як наприклад **Ретро-зліт в м. Олександрія** чи **Свято полуниці** на Світловодщині.

Нижче на карті позначено місця проведення подій в області.

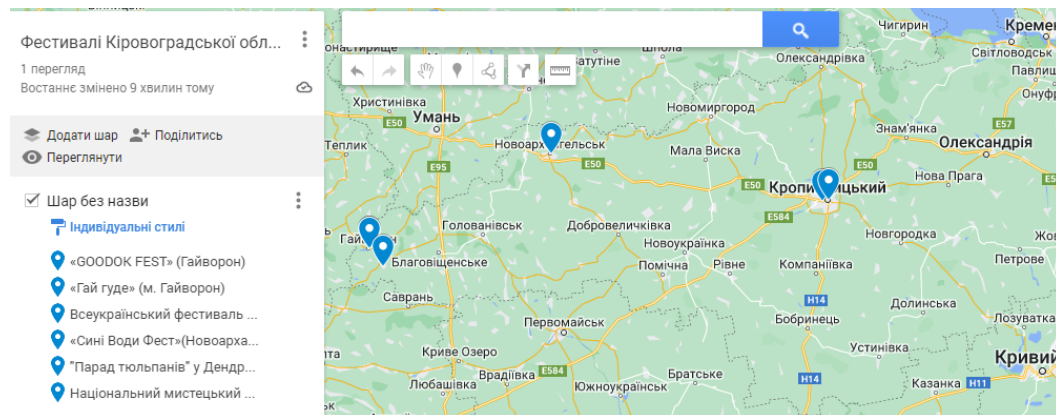

Рис. 1.16. Фестивалі Кіровоградської області (укладено автором).

Таким чином, ресурс проведення подій, які б слугували магнітом для туристів з України в межах Кіровоградської області достатньо, безумовно, що основою для здійснення подій виступають місцеві історико-культурні ресурси, але вдало підібрані легенди чи створені нові свята (як свято збору полуниці) дозволили б залучити ще більше туристів до регіону та стимулювали б постійний туристський попит.

Дослідження історико-культурних туристичних ресурсів Кіровоградської області дозволило нам розробити картосхему «Історико-культурні ресурси Кіровоградської області» (рис. 1.17 та рис. 1.18) та з'ясувати просторові особливості їх розподілу по території області, встановити регіони з різним потенціалом історико-культурних ресурсів.

У Кіровоградській області розташовані 22 історико-культурні об'єкти та події різних категорій: археологічні пам'ятки (3), пам'ятки історії та культури (8), пам'ятки архітектури (5), подієві туристичні ресурси (6). Всі ці об'єкти знаходяться в задовільному стані та призначені для туристичного використання, до того ж більш-менш рівномірно розташовані по території області. Однак не всі є однаково задіяними у туристичну сферу: часто проводяться екскурсії до таких об'єктів - музей-заповідник «Хутір Надія», музей-літак АН-24, меморіальний музей імені М.Л. Кропивницького, архітектурні пам'ятки та музеї м. Кропивницького; менш задіяними, але такі що привертають увагу туристів є подієві ресурси: м. Гайворон, геометричний центр України у смт. Добровеличківка; майже не задіяними лишаються всі сільські краєзнавчі музеї, всі археологічні пам'ятки, Гайворонська вузькоколія та могила Чорного Ворона; раніше проводились екскурсії до Музею ракетних військ стратегічного призначення.

<p>Археологічні пам'ятки</p> <ul style="list-style-type: none"> Трипільське поселення біля с.Небелівка Мельгунівський курган Ексампей <hr/> <p>Пам'ятки історії та культури</p> <ul style="list-style-type: none"> Геометричний центр України Могила Чорного Ворона Гайворонська вузькоклійка Фортеця святої Єлисавети «Хутір Надія» — державний музей-запові... Музей-літак АН-24 Музей ракетних військ стратегічного при... Меморіальний музей М. Л. Кропивницьк... 	<p>Пам'ятки архітектури</p> <ul style="list-style-type: none"> Гранітний квартал залізничників Олександрійський театр Центральноукраїнський державний уніве... Художньо-меморіальний музей О. О. Осм... Історичний музей "Євреї Єлисаветграда" <hr/> <p>Події туристичні ресурси</p> <ul style="list-style-type: none"> «GOODOK FEST» (Гайворон) «Гай гуде» (м. Гайворон) Всеукраїнський фестиваль «Казавчин фе... «Сині Води Фест»(Новоархангельськ)
--	--

Рис. 1.18. Легенда до картосхеми на рис. 1.17.

Така ступінь залучення пов'язана в першу чергу із затяжним карантинном та військовим станом, наразі поступово туристична галузь відновлюється, і можливо місцевим громадам та управлінцям варто скористатися можливістю розвитку внутрішнього туризму, облаштувати ці історико-культурні туристичні об'єкти, здійснити їх промоцію, оцінити можливості їх використання в туризмі області, розробити стратегію і поступово почати розвиток.

Звісно, що в умовах нестабільної економіки пов'язаної з військовим станом розвивати туризм в центральних областях України доволі ризиковано, однак уже втілений в життя проект «Туристичні магніти Кіровоградщини», теж може послугувати основою для подальшого залучення історико-культурних ресурсів області до туристичних маршрутів і програм екскурсій.

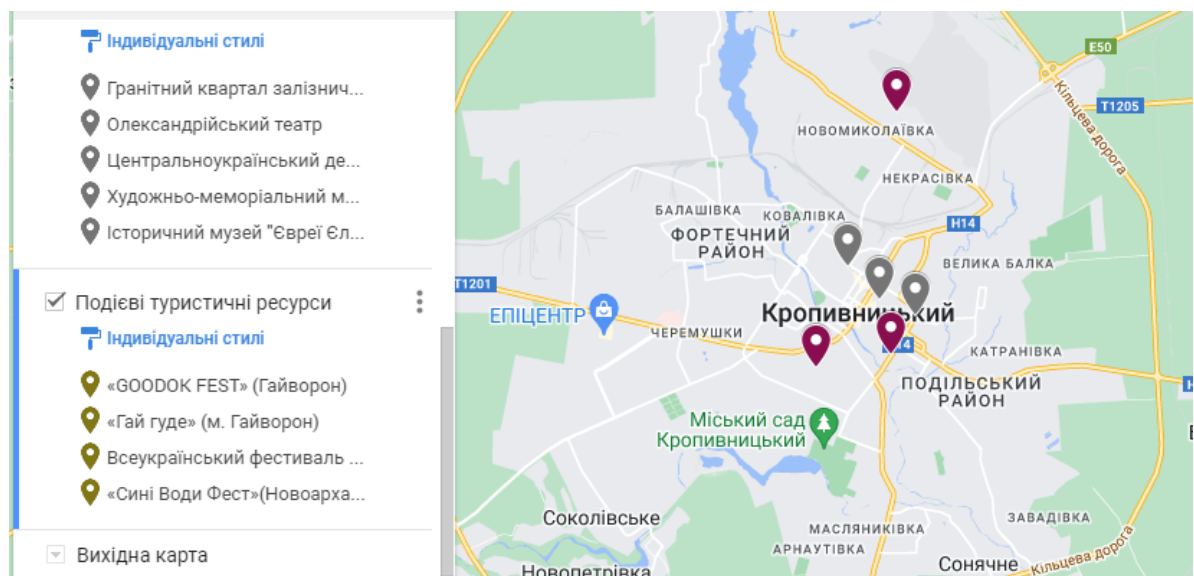

Рис. 1.17. Історико-культурні ресурси м. Кропивницький (укладено автором).

Отже, в Кіровоградській області наявна достатня база різноманітних історико-культурних ресурсів, які можуть виступити основою для розвитку різних видів туризму: культурно-пізнавального, музейного, подієвого, історичного, театрального. Важливо зрозуміти правильне використання цих ресурсів і застосувати інноваційні підходи їх залучення до сфери туризму.

РОЗДІЛ 2

РОЗРОБКА АВТОРСЬКОГО ТУРУ КІРОВОГРАДЩИНОЮ

2.1. Аналіз пропозиції туристичних маршрутів, заснованих на туристичних об'єктах області

Внутрішній туризм – подорож у межах України громадян України і осіб, які постійно проживають на її території [52].

З початком повномасштабного вторгнення росії в Україну, внутрішній туризм значно зменшився. Якщо раніше ми могли подорожувати всією країною, то зараз здебільшого залишається тільки західна та центральна частина України, і то не всі області. Тому на даний час, туроператори внутрішнього ринку здебільшого стали розробляти нові тури в цих напрямках. Туроператори внутрішнього туризму створюють туристичний продукт в межах однієї країни.

Наразі в Україні налічується близько 80 туроператорів, що спеціалізуються на внутрішньому туризмі. Серед них найпопулярнішими є: Kraina UA, Tour U, Svitlana Tour, Etnotur, Ястреб-тур, Орнамент України, Риба Андрій, Навігатор Україна, ITravel, Веселка, Відвідай, Добре поїхали та ін.

Деякі з них проводять екскурсійні тури до Кіровоградської області, однак, цей регіон не є популярним серед туристів не дивлячись на значний потенціал. Пропонуємо розглянути наявну на туристичному ринку України пропозицію одноденних та дводенних турів до Кіровоградської області (див. табл. 2.1)

Таблиця 2.1

Приклади турів до Кіровоградської області (укладено автором на основі інтернет-джерел)

Організатор подорожі	Назва туру	Програма туру	Тривалість	Вартість
KrainaUA	Театральний Кропивницький, Парк тюльпанів, Хутір «Надія»	1 день: <ul style="list-style-type: none"> •Державний заповідник-музей «Хутір Надія» •Єдиний в Україні музей хореографічного мистецтва •Морозівський вугільний розріз •Олександрійський театр 2 день: <ul style="list-style-type: none"> •Театр у Кропивницькому •Обласний краєзнавчий музей •Водолікарня Гольденберга •Старовинна синагога у мавританському стилі •Лікарня Мейтуса •Завод Ельворті •Залишки фортеці Св.Єлизавети •Маєтки в стилі модерн •Дендропарк 	2 дні	Від 3580 грн
«Риба Андрій»	Кропивницький – місто корифеїв, «Хутір Надія»	<ul style="list-style-type: none"> •Меморіальний музей Марка Кропивницького •Екскурсія Кропивницьким •Драматичний театр •Державний заповідник-музей «Хутір Надія» 	1 день 07:00 – 22:30	Дорослий – 1090 грн / Дитячий – 990 грн
Добре поїхали	Гайворонський експрес	<ul style="list-style-type: none"> •Гайворонська вузькоколійка •Фестиваль на Гайворонській залізниці 	1 день 06:55-21:30	950 грн
Кривбастур	Гастротур: козина ферма-сироварня + Кропивницький	<ul style="list-style-type: none"> •Козина ферма •Сироварня •Контактний зоопарк •Фортеця Святої Єлизавети 	1 день	дорослі – 700 грн., діти 6-14 р – 600 грн.,

		•Театр Корифеїв		діти до 6 р. із наданням окремого місця в автобусі – 500 грн.
	Одноденний тур: «Квітучий Кропивницький»	•Дендропарк •Фортеця Святої Єлизавети •Кафедральний Собор Різдва Пресвятої Богородиці •Оглядова екскурсія містом Кропивницький •Історична зала обласного краєзнавчого музею	1 день	дорослі – 550 грн., діти від до 14 років – 500 грн.
	Кропивницький + «Хутір Надія»	•Екскурсія «Прогулянка старим містом» •Музей-літак АН-24 •Обласний художній музей •Державний заповідний-музей «Хутір Надія»	1 день	Дорослий-290 грн, дитячий-280 грн
	«Дендропарк + оглядова екскурсія Кропивницьким»	• Дендрпарк • Історичний центр міста з численними пам'ятками історії та архітектури (оглядова екскурсія) • Обласний краєзнавчий музей	1 день	Дорослий-550 грн, діти до 14 років-500 грн
Криворізьке бюро подорожей та екскурсій	«Вистава «Циганка Аза» та місто Кропивницький»	•Музей Марка Кропивницького •Пішохідна екскурсія містом •Вистава «Циганка Аза»	1 день	Від 670 до 835грн(залежить від кількості учасників туру)

Проаналізуємо детальніше деякі запропоновані програми.

KrainaUA. Театральний Кропивницький, парк тюльпанів та хутір «Надія». Дводенний тур до Кропивницького та Олександрії. У програму туру входить: -заповідник-музей «Хутір Надія», де ми побачимо «Батькову хату», "Будинок Івана Тобілевича" та єдиний в Україні музей хореографічного мистецтва; - один з перших театрів в Україні, який знаходиться в Олександрії; - Морозівський вугільний розріз. У самому Кропивницькому нам пропонують прогулятися по вуличкам міста, побачити старовинний театр, водолікарню Гольденберга, старовинну синагогу у мавританському стилі, лікарню Мейтуса, завод Ельворті, залишки фортеці, маєтки у стилі модерн.

Вартість такого туру: від 3580 грн

У вартість туру входить: переїзд по всьому маршруту, екскурсії по програмі(вхідні квитки окремо), проживання у готелі, харчування: сніданок(обід окремо), страхування. Транспорт: автобус. Виїзд з Києва зі станції метро «Либідська». Дата туру: 27 квітня 2024 р [88].

«Риба Андрій». Кропивницький – місто корифеїв, «Хутір Надія». Це одноденний тур з Дніпра до Кропивницького, в програму якого входить: відвідування Меморіального музею Марка Кропивницького; оглядова екскурсія містом, ознайомлення з архітектурою; візит до заповідника-музею «Хутір Надія», відомого українського театального діяча Івана Карпенка-Карого.

Вартість екскурсії: дорослий: 1090 грн., дитячий: 990 грн. До вартості входить: трансфер, вхідні квитки, екскурсії, страхування, обід, сувенір [42].

Добре поїхали. «Гайворонський експрес». Цікавий одноденний тур з Києва на фестиваль до Гайворона. Цей фестиваль організовує Укрзалізниця з місцевою владою. Його проводять задля того, щоб зберегти роботу Гайворонської вузькоколійки.

До програми входить: ярмарок, розважальна програма, катання на туристичних потягах. Є можливість додатково замовити екскурсію містом.

Вартість туру: 950 грн. У вартість туру входить: трансфер з Києва й назад [10].

«Туристичний центр Кривого Рогу «Кривбастур», пропонує декілька турів по Кіровоградській області.

«Гастротур: козина ферма-сироварня+Кропивницький». Відвідування найбільшого господарства в Україні, в якому розводять альпійських кіз. Також до програми туру входить відвідування контактного зоопарку, де можна погодувати тваринок, та дегустація сиру. У Кропивницькому ми відвідаємо фортецю Святої Єлизавети, перший український професійний театр де працювали справжні корифеї: Іван Карпенко-Карий, Панас Саксаганський та Микола Садовський.

Вартість туру: для дорослих 700 грн; діти 6-14 років 600 грн; діти до 6 років- 500 грн. У вартість включено: відвідування сироварні та дегустація сиру, трансфер з Кривого Рогу по всьому маршруту, супровід гіда, страхування, вхідний квиток на ферму [13].

Ододенний тур: «Квітучий Кропивницький». В цьому турі нам пропонують відвідати найпопулярніші туристичні об'єкти Кропивницького. Програма туру включає: Прогулянка дендропарком , насолодимось ароматом квітучих тюльпанів; Фортеця Святої Єлизавети; Кафедральний Собор Різдва Пресвятої Богородиці; оглядова екскурсія історичними вуличками міста; ознайомлення з історією Кропивницького в історичній залі обласного краєзнавчого музею.

Вартість екскурсії: для дорослих -550 грн, діти до 14 років- 500 грн. У вартість входить: трансфер з Кривого Рогу комфортним мікроавтобусом; супровід гіда; екскурсії по програмі туру; страхування;

Виїзд планується о 7:00 ранку, повернення -18:00 [61].

Кропивницький + «Хутір Надія». У дореволюційний період Кропивницький називали «Маленьким Парижем», тому цей тур присвячений

більше історичній тематиці. Основними об'єктами подорожі є: прогулянка старою частиною міста: перший професійний театр Корифеїв; комплекс будівель Юнкерського кавалерійського училища, побудованого в середині XIX ст.; відвідування музею-літака. Музей облаштовано в АН-24, який знаходиться на алеї авіаторів Державної льотної академії; екскурсія до обласного краєзнавчого музею; «Хутір Надія»- заповідний- музей Івана Карпенка-Карого.

Вартість туру: 290 грн за дорослого та 280 грн за дитину [43].

«Дендропарк + оглядова екскурсія Кропивницьким». Оглядову екскурсію історичною частиною міста: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка; Театр імені М.Л. Кропивницького; літні театри; історичний музей «Євреї Єлисаветграда»; Будинок народного артиста України Ю.С. Мейтуса; Кавалерійське училище; Жіноча гімназія та багато інших історичних пам'яток. Також до програми туру входить: фортеця Святої Єлисавети; Кіровоградський обласний краєзнавчий музей; Дендропарк з квітучими алеями тюльпанів.

Вартість туру складає: дорослий- 550 грн, діти до 14 років- 500 грн.

До вартості входить: страхування, комфортабельний автобус на 24 місця, екскурсійна програма.

Відвідавши цей тур особисто, можу зробити висновки, що Кропивницький справді недооцінене місто в туристичному плані. Там є багато історичних та архітектурних пам'яток, які привернуть увагу любителям культурно-пізнавального туризму.

Криворізьке бюро подорожей та екскурсій.

«Вистава «Циганка Аза» та місто Кропивницький»

Світлана Дублей, організатор туру, пропонує нам взяти участь у турі до Кропивницького, в програму якого входить: відвідування музею Марка Кропивницького, в якому буде відбуватися театральне дійство; пішохідна екскурсія містом; екскурсія до театру та вистава «Циганка Аза».

Вартість туру залежить від кількості учасників(від 20 до 12 туристів) та вартує від 670 грн до 835 грн.

У вартість туру входить: трансфер з Кривого Рогу до Кропивницького, екскурсійне обслуговування, квитки до музею. У вартість не входить: квитки до театру (від 100 до 300 грн).

Таким чином, проаналізувавши тури різних туроператорів та туристичних агенцій, ми зробили висновок, що найпопулярнішими історико-культурними об'єктами Кіровоградської області є музей-заповідник «Хутір Надія», фортеця Святої Єлизавети, театр Корифеїв. Найменш залученими є музей-літак АН-24, Гайворонська вузькоколія, Олександрійський театр.

Також, було виявлено зовсім не залучені об'єкти: поселення трипільської культури, могила Чорного Ворона, Музей ракетних військ стратегічного призначення, геометричне серце України та інші об'єкти досліджені нами у першому розділі роботи.

Проаналізувавши наведені вище тури, можна визначити найпопулярніші історико-культурні об'єкти відвідування в Кіровоградській області: музей-заповідник «Хутір Надія», фортеця Святої Єлизавети, театр Корифеїв. Причинами їх включення до турів є: атрактивність об'єктів; транспортна доступність; забезпеченість послугами гостинності; реклама та широка відомість об'єктів.

2.2. Авторський тур

2.2.1 Характеристика маршруту.

Тема туру: «Кіровоградщина: де оживає історія».

Кількість об'єктів відвідування – 13.

Кількість учасників туру – 10.

Вартість туру на 1 особу – 5 200 грн.

Тривалість: 3 дні (дві ночівлі).

Протяжність маршруту – 766 км.

Через воєнний стан проведення туру в його повному обсязі не рекомендоване. Проте, за згодою туристів нести відповідальність за власну безпеку, можлива реалізація туру в скороченому форматі.

З маршрутом туру можна ознайомитись на рис. 2.1.

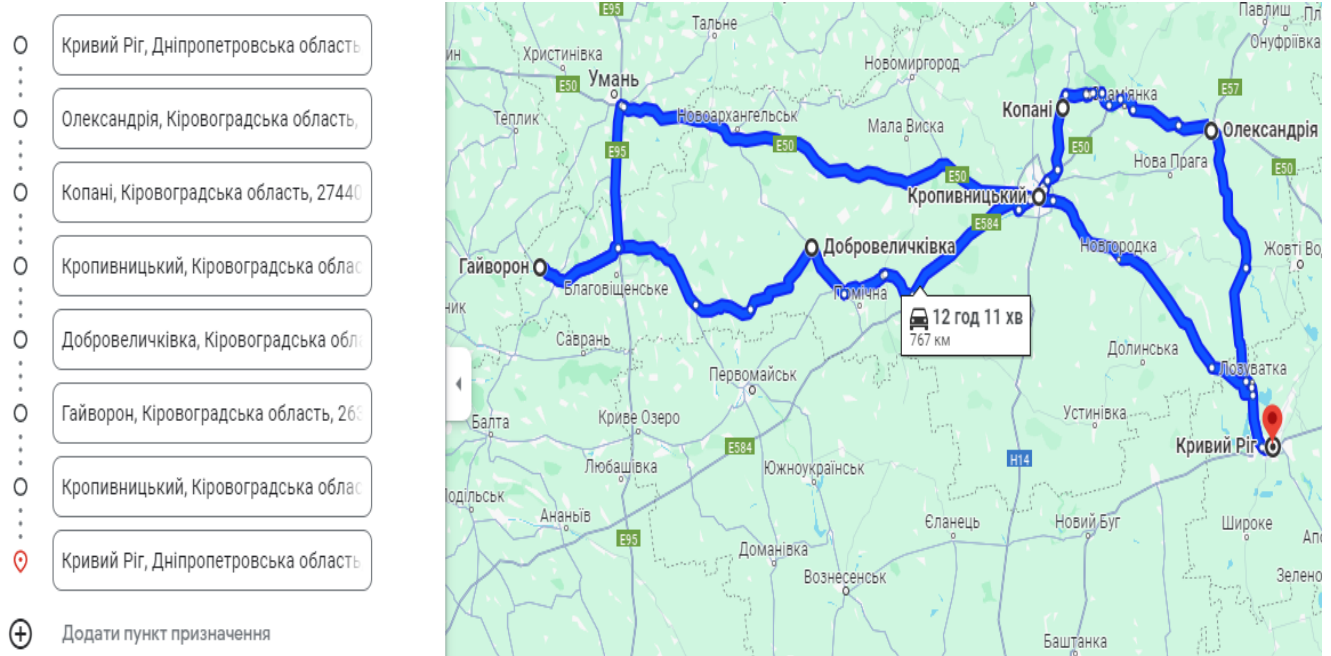

Рис. 2.1. Маршрут авторського туру «Кіровоградщина: де оживає історія» (розробка автора).

Початок туру планується о 7 ранку на кільці 95-го кварталу (біля магазину Антошка, в бік площі Визволення). На групу буде чекати супроводжуючий гід та мікроавтобус до 12 пасажирів. Далі туристів відвезуть за програмою викладеною нижче.

Тур розраховано на 10 осіб та 1 гіда.

Цільова аудиторія туру: тур спрямований на туристів, які віддають перевагу відвідуванню історичних місць та музеїв з метою пізнання історії

України та Кіровоградщини, ознайомлення із історичними та археологічними цінностями, артефактами; аби відчути атмосферу далекого і не дуже минулого.

Особливі вимоги: в цьому турі необхідні зручний одяг та взуття, передбачено проживання у дво- та трьомісних номерах.

Програма туру:

1-й день

06:45-07:00 зустріч туристичної групи на кільці 95-го кварталу(в бік площі Визволення)

07:00- 10:00 переїзд до Олександрії

10 00 - 12 00 оглядова екскурсія по Олександрії, яка включає історичний центр міста та Олександрійський театр.

12 00 - 13 00 обід

13 15 - 14 00 Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни (екскурсія)

14:00 - 15:20 переїзд

15:20 - 16:00 Мельгунівський курган (огляд)

16:00 – 16:40 переїзд до Кропивницького

17:00 заселення у готель та вільний час

2-й день

07:30-08:00 сніданок

08:00-09:40 переїзд до смт. Добровеличківка

09:40-11:00 відвідування Добровеличківського краєзнавчого музею (екскурсія)

11:00-11:30 короткий екскурс до Геометричного центру України

11:30-13:30 переїзд до Гайворона

13:30-14:30 обід

14:30-17:00 оглядова екскурсія по місту Гайворон з відвідуванням Гайворонського залізничного вокзалу, вузькоколійки, комунального закладу «Гайворонський краєзнавчий музей»

17:00-20:00 переїзд до Кропивницького

Після 20:00 вечеря та вільний час

3-й день

08:30-09:00 сніданок

09:00- 10:00 екскурсія у музей-літак

10:00-13:00 Оглядова екскурсія містом Кропивницький (Художньо-меморіальний музей О. О. Осмьоркіна, Галерея «Єлисаветград» (приватна), Кіровоградський краєзнавчий музей, театр імені М.Кропивницького).

13:00-14:00 обід

14:00-16:00 повернення до Кривого Рогу.

Транспортне забезпечення.

Трансфер під час туру здійснюватиметься комфортним мікроавтобусом на 12 пасажирів (не рахуючи водія) від криворізької компанії «Драйв Форс».

Мікроавтобус оснащений всім, що надає комфорт туристам під час поїздки. Вартість оренди транспортного засобу становить 15 грн/км. Мікроавтобус буде використано у 1-й день 192 км, у 2-й день -455 км., у 3-й день- 119 км. ,у підсумку 766 км. Загальна вартість оренди авто становить за тур – 11 490 грн.

Організація розміщення та харчування.

Тур заплановано на 3 дні, тому групу поселять у готель «City Business Apart» (м. Кропивницький). Передбачено бронювання стандартних дво- та трьохмісних номерів для 10 осіб(2 ночі). Цей готель вибрано тому, що в нього зручне розташування, є достатня кількість номерів для групи з 10 осіб з окремими спальними місцями.

Детальна характеристика готелю: помешкання «City Business Apart» розташовано у Кропивницькому за адресою вул. Семена Тютюшкіна 23а. До послуг гостей безкоштовна парковка, цілодобова стійка реєстрації, ресторан, безкоштовний Wi-Fi.

У вартість номера входить: проживання, парковка, сніданок, Wi-Fi. Заброньовані номери мають власну ванну кімнату з душем та туалетно-косметичними засобами. Також в номерах є телевізор, кондиціонер, 2 або 3 односпальні ліжка(в залежності від номера), робочий стіл та чайник. **Вартість** одного двомісного номера складає **2500** грн (за 2 ночі), **вартість** одного трьомісного номера- **2740** грн (2 ночі). Разом за два двомісних та два трьомісних номери на 2 ночі **вартість складатиме 10 480** грн.

У програмі туру передбачено систему організованого харчування, проте деякі послуги можуть бути надані окремо за індивідуальною оплатою, для забезпечення персоналізованого сервісу.

1-й день: обід заплановано у італійському ресторані «Сан-Ремо» в місті Олександрія. Вартість обіду на одного гостя складає до 400 грн. **Вечеря** запланована в ресторані готелю у м. Кропивницький або в будь-якому іншому закладі біля готелю. Вечеря не включена у загальну вартість туру.

2-й день: заплановано смачний **сніданок** у готелі, включений у вартість туру. **Обід** передбачено в кафе «Рандеву» в місті Гайворон. Вартість обіду складає 250 грн за комплексний обід, включений у загальну вартість туру. **Вечерю** заплановано в ресторані готелю або на вибір гостей в будь-якому закладі біля готелю (у вартість не входить).

3-й день: заплановано **сніданок** у готелі, включений у вартість номеру. **Обід** заплановано у кафе «Смачні Традиції» у Кропивницькому, орієнтовна вартість 200- 300 грн, не включений у загальну вартість.

2.2.2. Характеристика туристичних об'єктів.

Екскурсійні об'єкти першого дня мають на меті знайомство учасників туристичної групи з містом Олександрія та Мельгунівським курганом. Основна мета цього туру полягає в тому, щоб надати учасникам інформацію про об'єкти, щоб вони могли відчувати атмосферу та унікальність міста та його мешканців.

1-й день.

Олександрійський театр, нині Міський палац-культури - театр, що працював в Олександрії в кінці XIX - середина XX століть. Його було збудовано у 1880-х роках за ініціативи архітектора Івана Фоміна. Театр мав зал на 500 місць, сцену з механізованими декораціями, оркестрову яму та фойє. Там ставилися вистави української та зарубіжної класики, також сучасні п'єси. У театрі виступали Панас Саксаганський, Марія Заньковецька, Гнат Юра, Амвросій Бучма та ін. Театр закрили в 1950-х роках. Зараз там розташовані концертні та виставкові зали, бібліотека та музей [66].

Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни- культурний центр, що об'єднує три музеї: краєзнавчий, музей залізничного транспорту, будинок-музей Дмитра Чижевського. Почав свою діяльність у 1967 році за ініціативою краєзнавці Антоніни Федорівни Худякової. У краєзнавчому музеї зберігаються колекції археології, історії, мистецтва та інших галузей. Музей історії залізничного транспорту розповідає про історію розвитку залізничного транспорту в Олександрії та регіоні. Будинок- музей Дмитра Чижевського- меморіальний музей, присвячений життю та творчості українського філософа, літературознавця Дмитра Чижевського. У музеї представлені особисті речі, книги, фотографії та інші матеріали [63].

Мельгунівський курган, або Лита Могила- це скіфський курган кінця VII століття до н.е. Його розкопали у 1873 році. Висота насипу складає 12 метрів, діаметр- 90 м, площа курганного поля- 22 000 м². У ньому було знайдено багато цінних артефактів: золоті та срібні вироби, зброю, посуд, предмети

побуту. Розкопки Мельгунівського кургану стали поштовхом для розвитку археологічних досліджень в Україні [59].

2-й день.

Оглядова екскурсія по місту Гайворон з відвідуванням Гайворонського залізничного вокзалу, вузькоколійки, комунального закладу «Гайворонський краєзнавчий музей»

Геометричний центр України розташований у смт. Добровеличківка Кіровоградської області. У 1989 році географ Віктор Шевченко визначив точку, яка стала географічним центром України. Там встановили пам'ятний знак. Згодом, у 2005 році, провели новий аналіз, який визначив, що географічний центр України знаходиться у Черкаській області. Попри всі дослідження, точка в Добровеличківці зберегла статус геометричного центру України [14].

Добровеличківський краєзнавчий музей розташований у смт. Добровеличківка. Заснований у 1928 році. Фонд музею налічує понад 7 тисяч артефактів, що відображають багатий історичний та культурний спадок краю. Серед найцінніших експонатів музею: предмети скіфської та сарматської культур, унікальні колекції народного одягу, рушників, вишивок тощо; фотографії та документи видатних людей краю [19].

Гайворонський залізничний вокзал- історична будівля ХХ століття. Його було збудовано у 1912 році. Будівля вокзалу має два поверхи, просторий зал очікування, каси, кімнати відпочинку та кафе. Також є приміщення для багажу та камери зберігання [22].

Гайворонська вузькоколійка- найдовша вузькоколійна залізниця в Європі. Її протяжність сягає 130 кілометрів. Збудували її у 1887 році. Спочатку використовувалася для перевезення цукрового буряка, а згодом почали перевозити пасажирів, ліс, зерно тощо. У 2012 році, на жаль, було припинено

регулярний рух пасажирських поїздів [9]. Залізниця працює для туристів під час місцевих фестивалів та інших подій.

Гайворонський краєзнавчий музей - музей, який зберігає та експонує матеріали з історії та культури Гайворонщини. Музей було засновано у 2005 році на основі Музею залізничників. Фонд музею налічує 2071 експонат, що показує історичну, художню, етнографічну тематику. Серед особливих експонатів є: трипільська кераміка, ткацький верстат кінця XIX століття, весільна вишивана сукня, офіцерська шинель з башликом, рідкісні фотографії Гайворонської залізниці [11].

3-й день.

Оглядова екскурсія містом Кропивницький із оглядом Художньо-меморіального музею О. О. Осмьоркіна, галереї «Єлисаветград», Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею, театру імені М. Л. Кропивницького.

Музей-літак АН-24 розташований на території Державного льотного коледжу цивільної авіації ім. О. М. Антонова у Кропивницькому. Як засіб пересування, його випустили у 1972 році і протягом 30 років він виконував рейси по всій Україні. У 2002 році літак списали та передали коледжу. Зараз там можна посидіти на кріслі пілота, покрутити штурвал (докладну інформацію про музей подано у розд. 1.4.2). Також у музеї є стимулятор польоту, який дозволяє відчувати всі емоції від підйому в небо та польоту над землею(екскурсія) [56].

Художньо- меморіальний музей О. О. Осмьоркіна розташований у Кропивницькому та присвячений життю та творчості українського художника Олександра Олександровича Осмьоркіна. Музей було засновано у 1977 році за ініціативи дочки художника Марії Осмьоркіної. Експозиція музею представлена в 10 залах, де хронологічно висвітлюються основні етапи творчості художника.

Там представлено понад 300 картин Осмьоркіна , а також його етюди, графічні роботи, листи та інші речі [84].

Галерея « Єдисаветград» була заснована у 1967 році. Там представлені твори таких видатних українських та зарубіжних художників як Тарас Шевченко, Іван Айвазовський, Микола Пимоненко, Олександр Мурашко , Рембрандт, Ван Гог, Моне, Пікассо та інші [73].

Центральноукраїнський обласний краєзнавчий музей - центр збереження історії та природи краю. Заснували його у 1883 році за ініціативи історика Володимира Ястребова. Музей поділено на 2 відділи та 4 філії. Експозиція налічує близько 68500 предметів основного та 33500 науково-допоміжного фонду [85].

Театр ім. М. Л. Кропивницького заснований у 1867 році. Його заснував український драматург Марко Кропивницький. На його сцені виступали найвидатніші українські актори та режисери. За час свого існування театр мав кілька будівель, але нинішня будівля була збудована у 1967 році [83].

2.2.3. Розробка бюджету туру

Бюджет туру ґрунтується на розрахунку вартості таких компонентів:

1. Транспорт. Згідно з договором з перевізником, загальна вартість перевезення разом з водієм складає **11 490 гривень за 766 км шляху** протягом трьох днів.

2. Проживання. На час туру буде заброньовано готель «City Business Apart» (м. Кропивницький) на дві ночі. Вартість одного двомісного номера складає **2500 грн (за 2 ночі)**, вартість одного трьомісного номера- **2740 грн (2 ночі)**. Так як нам потрібні номери на дві ночі, то у підсумку отримуємо вартість **10 480 грн** на групу.

3. Харчування. Через те, що група буде переїжджати в інші міста, харчування органіювано наступним чином: **1 день**- обід в італійському ресторані

«Сан-Ремо» в Олександрії за **400 грн/людина**= $400*10=$ **4000 грн за групу**, вечеря не входить у вартість туру; **2 день**- сніданок входить у вартість номера, обід заплановано в кафе «Рандеву» у Гайвороні за **250/людина**= $250*10=$ **2500 грн**, вечеряємо по особистому бажанню; **3 день**- сніданок у готелі входить у вартість номера, обід передбачено у кафе «Смачні традиції» за власний рахунок. У підсумку вартість за харчування виходить $4000+2500=$ **6500 грн** на групу.

4. Страхування. У вартість туру включено медичне страхування та страхування від нещасних випадків (активний туризм) для всіх учасників групи. Страхування надається страховою групою ТАС за пакетом «Туристичне страхування» по Україні на термін 3 дні. Вартість страхування для однієї особи становить 100 гривень. Загальна вартість страхування для групи з 10 осіб складає 1000 гривень (100 грн/особа * 10 осіб).

Детальний кошторис туру та розрахунок його собівартості представлені в таблиці нижче.

Таблиця 2.1

Кошторис витрат та собівартість туру

№	Найменування послуги	Вартість на 1 туриста грн	Вартість на 10 туристів, грн
Прямі витрати			
1.1	Витрати на рекламу в соцмережах	160 грн	1 600 грн
1.2	Витрати на проживання: Вартість одного двомісного номера складає 2500 грн (за 2 ночі), вартість одного трьомісного номера- 2740 грн (2 ночі) Два двомісних та два тримісних номери на 2 ночі: $2500+2500+2740+2740=$ 10 480 грн	1048 грн	10 480 грн
1.3	Витрати на харчування: Сніданок включений у вартість номера Обід: $400+250$ (на одну людину)= 650 грн	650 грн	6 500 грн
1.4	Витрати на транспортне забезпечення:	1 149 грн	11 490 грн

1.5	Вартість екскурсій, підсумок: Вхідний квиток: — Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни- 30 грн(за людину) — Добровеличківський краєзнавчий музей – 30 грн(за людину) Вартість екскурсії: — екскурсія по Олександрії – 800 грн(за групу) — екскурсія по Гайворону- 750(за групу) — екскурсія по Кропивницькому - 900 грн(за групу)	305 грн	3050 грн
1.6	Заробітна плата найманого працівника-екскурсовода- погодинна оплата 29 год*400 грн=11 600 грн (Супроводжуючий працює на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом)	1 160 грн	11 600 грн
1	Сума прямих витрат: 1+2+3+4+5+6	4472 грн	44 720 грн
2	Постійні накладні витрати (непрямі) – 3 тури на місяць	3812/3/10=127,07	1270,7
2.1	ЄСВ супроводжуючий на підставі трудового договору з нефіксованим робочим часом (22% від мін. з/пл. Мін з/пл становить 8000 грн.) 8000*0,22=1760 грн	-	1760 грн
2.2	Єдиний податок ФОП 1: - 10% від прож. мінім.(2920 *0,1= 292 грн.за 1 міс.) на 01.01.2024р.	-	292 грн
2.3	ЄСВ ФОП 1 (22% від мін. з/пл. Мін з/пл становить 8000грн.) 7100*0,22=1760 грн за 1 місяць	-	1760 грн
	*Разом податки ФОП 1 групи ССО (спрощеної системи оподаткування) за місяць	292 грн+1760 грн+1760 грн =3812 грн за 1 місяць	
2.4	ПДФО та військовий збір не сплачується.	-	-
3	Страховка (Страхова група ТАС передбачає пакет страхування для подорожей по Україні «Туристичне страхування»)	100	1000
4	Загальна вартість туру (1+2+3):	4699, 07	46 990,7

5	Нормальний прибуток 10% від загальної вартості туру	469,907	4 699,07
6	Загальна собівартість туру (загальна вартість туру + нормальний прибуток)	5 168,977	51 689,77
7	Кінцева вартість туру	5 200	52 000

Виходячи з даної таблиці, робимо висновок, що:

- вартість туру на одну людину складає 5 200 грн.
- вартість туру на групу з 10 людей складає 52 000 грн.

До вартості туру входить: витрати на рекламу в соціальних мережах, триденне проживання у готелі зі сніданками, обіди за два дні, послуги супроводжуючого гіда, транспортне забезпечення, страхування та оплата податків.

У вартість не входить: вечері на два дні, обід на третій день та особисті витрати.

Вартість 5200 грн. за насичений дводенний тур є конкурентоспроможною на ринку України з кількох причин: комфортне проживання, харчування, екскурсійні послуги. Порівнюючи тури, представлені у другому розділі, ціна на цей тур є адекватною на сучасному туристичному ринку.

ВИСНОВКИ

Під час написання кваліфікаційної роботи було виконано всі поставлені завдання та досягнуто мети - дослідити історико-культурні туристичні ресурси Кіровоградській області:

1. Проведене теоретичне дослідження історико-культурних ресурсів дозволило встановити, що історико-культурні ресурси - це сукупність матеріальних та нематеріальних цінностей, створених людьми протягом історії, які мають історичну, культурну, наукову, освітню, естетичну цінність; ці ресурси можна класифікувати в залежності від різних критеріїв; до цих ресурсів відносять пам'ятки архітектури, історії та культури, археології, подієві ресурси. Існують різні підходи до оцінки пізнавальної цінності історико-культурних туристичних ресурсів.

2. Здійснено детальний опис Кіровоградської області та міста Кропивницький. Було вивчено історію Кіровоградщини з давніх часів до наших днів, з акцентом на ключові події та епохи, які мали значний вплив на формування її історико-культурної спадщини. Кіровоградська область і м. Кропивницький характеризуються багатоманітною історико-культурною спадщиною, представлена численними археологічними пам'ятками, історичними місцями, музеями та іншими об'єктами. Кропивницький має велику кількість історичних, архітектурних та культурних об'єктів, які формують його туристичну привабливість та можуть виступити основою для формування програм кількоденних турів по області і місту.

3. Встановлено, що Кіровоградщина – це багатий край на різноманітні історичні та культурні пам'ятки, які можуть стати основою для розвитку різних видів туризму: від пізнавальних екскурсій до театральних фестивалів.

На нашу думку всі 22 історико-культурних об'єктів і подій в області можуть бути основою для розробки різноманітних програм турів та екскурсій

Кіровоградщиною. Укладена картосхема історико-культурних об'єктів області показала, що їх розподіл по території є рівномірним, транспортна доступність є достатньою, заклади розміщення і харчування наявні (можна активно залучати ресурс зелених садиб). Встановлено, що базовими для розвитку туризму зараз виступають такі: архітектурна спадщина, музеї та театральні об'єкти м. Кропивницького, музей-заповідник «Хутір Надія», музей-літак АН-24; менш задіяними, є подієві ресурси: м. Гайворон, геометричний центр України у смт. Добровеличківка; майже не задіяними лишаються всі сільські краєзнавчі музеї, всі археологічні пам'ятки, Гайворонська вузькоколійка та могила Чорного Ворона; раніше проводились екскурсії до Музею ракетних військ стратегічного призначення. При правильному підході та інноваційних рішеннях історико-культурні ресурси регіону зможуть не лише зберегти свою унікальну цінність, але й стати потужним драйвером розвитку економіки та культури.

4. Проаналізовано пропозиції туроператорів до Кіровоградської області. Аналіз туроператорських пропозицій свідчить про те, що візитівками Кіровоградщини є три історико-культурні об'єкти: музей-заповідник «Хутір Надія», фортеця Святої Єлизавети, театр Корифеїв. Цікаво, що деякі перлини регіону, такі як музей-літак АН-24, Гайворонська вузькоколійка, Олександрійський театр, залишаються поза увагою туроператорів. Ще більш несподіваним стало виявлення зовсім не задіяних у туристичних маршрутах об'єктів: поселення трипільської культури, могила Чорного Ворона, Музей ракетних військ стратегічного призначення, Геометричне серце України. Розкриття потенціалу цих унікальних об'єктів Кіровоградщини може значно збагатити туристичний продукт регіону, привабити нових мандрівників та стимулювати розвиток місцевої економіки.

5. На основі проведеного аналізу історико-культурних ресурсів Кіровоградської області ми розробили власний варіант маршруту по найцікавішим історико-культурним об'єктам.

Тема туру: «Кіровоградщина: де оживає історія». Кількість об'єктів відвідування: Кількість учасників туру: 10 осіб. Вартість туру на одну особу: 5200 грн (включає ночівлю в комфортних номерах зі сніданками, два обіди, супровід гіда, транспортне забезпечення, страхування). Тривалість: 3 дні/ 2 ночі у дво- та трьохмісних номерах в готелі «City Business Apart» в Кропивницькому. Протяжність маршруту: загальна – 766 км, 1-й день-192 км, у 2-й день -455 км.,у 3-й день- 119 км.

Цільова аудиторія розрахована на людей , які прагнуть відвідувати нові цікаві місця, пізнавати більше про історію та культуру Кіровоградщини.

У перший день група познайомиться з містом Олександрія. На цей день заплановано оглядову екскурсію, відвідування історичної частини міста та Олександрійський театр. Потім переїзд до Мельгунівського кургану(Лита Могила), де туристи зможуть побачити справжній скіфський курган.

Другий день буде насиченішим. Планується переїзд до смт. Добровеличківка, де туристи побачать геометричний центр України та Добровеличківський краєзнавчий музей. Потім група вирушить до Гайворона, де дізнається про історію Гайворонської залізниці та найдовшої вузькоколійки Європи.

Третій день ознайомлює туристичну групу з містом Кропивницький: запланована оглядова екскурсія по історичній частині міста. Кропивницький із багатою історико-культурною спадщиною завершує програму туру.

Загальна вартість туру на 10 осіб становить 52000 грн, на одну особу- 5200 грн, включаючи проживання, харчування, екскурсійні послуги, транспортне забезпечення, страхування. Це цілком конкурентно спроможна ціна на сучасному туристичному ринку України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бейдик О. О. Рекреаційно – туристичні ресурси України: Методологія та методика аналізу, термінологія, районування : дис. д – ра геогр. наук. нац. ун – т ім. Т.Шевченка. 2001.
2. Благовіщенський історичний музей. URL: <https://travels.in.ua/uk-/object/5386/blahovishchenskyu-istorychnyy-muzeu>
3. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України *Культура України*. / Л.Д. Божко – 2011. – Випуск 32.
4. Божко Н. М. Історико-культурна спадщина Львівщини та її використання для розвитку туризму у малих містах та селах регіону (на прикладі архітектурного комплексу баронів Бруніцьких). *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Київ, 2021. Том 32 (71) № 3. С. 18-23. URL : https://hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2021/3_2021/5.pdf
5. Бондаренко Р. І. Комплексний характер пам'яток архітектури та містобудування за матеріалами Зводу пам'яток історії та культури України. *Праці Центру пам'яткознавства*: Зб. наук. пр. 2009. Вип. 15 С. 48-62. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/14240>
6. Вісім місць в Кіровоградській області, які ви маєте відвідати. URL: <https://kontrakty.ua/article/174805>
7. «Вишнева садиба» у Протополівці. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/175795-u-seli-na-kirovogradsini-oblastuvali-muzej-sadibu-v-ukrainskomu-stili/>
8. Вовк К. Теоретична сутність поняття «Подієвий туризм» та прикладні аспекти його використання. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2019, № 3 (19). С. 184-193. URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/195734/196065>

9. Гайворонська вузькоколія. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/99967_gayvoronskaya-uzkokoleyka.htm
10. Гайворонський експрес. URL: <https://dobre.club/turi/turi-vihidnogo-dnya/gajvoronskyj-ekspres/>
11. Гайворонський краєзнавчий музей. URL: <https://haivoron-miskrada.gov.ua/pro-muzej-15-32-49-08-08-2023/>
12. Гайворон- фестиваль GOODOK Fest для збереження вузькоколія. URL: <https://suspilne.media/133274-zalznichnij-vokzal-gajvorona-porinuv-v-atmosferu-100-ricnoi-davnini-ak-projsov-goodok-fest/>
13. Гастротур: Козина ферма-сироварня +Кропивницький. URL: <https://facebook.com/events/>
14. Географічний центр України перенесли з Кіровоградщини на Черкащину. Хто і чому це зробив. URL: <https://suspilne.media/kropyvnytskiy/157337-geograficnij-centr-ukraini-perenesli-z-kirovogradsini-na-cerkasinu-hto-i-comu-ce-zrobiv/>
15. Геометричний центр України, Добровеличківка. URL: <https://travels.in.ua/uk-UA/object/1898/heometrychnyy-tsentr-ukrayiny>
16. Готель «City Business Apart», Кропивницький. URL: <https://www.booking.com/hotel/ua/siti-biznes-apart.uk.html>
17. Гранітний квартал залізничників, Гайворон. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/99966_granitnyy-kvartal.htm
18. Де відпочити на Кропивниччині? ТОП-6 туристичних локацій Кіровоградської області. URL: <https://life.pravda.com.ua/travel/6197a67905141/>
19. Добровеличківський краєзнавчий музей. URL: <https://travels.in.ua/.object/1903/dobrovelychkivskyi-krayeznavchyy-muzej>
20. Дорофєєва Х.М. Аналіз впливу наявності об'єктів культурно-історичної спадщини на туристичну привабливість регіону. Економіка та управління національним господарством. 2017. Вип. 13. С. 184-190.

21. Екологічний паспорт Кіровоградської області. Кропивницький. Кіровоградська обласна військова адміністрація, 2022. 118 с.
22. Залізничний вокзал Гайворон. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
23. Захарівський музей історії. URL: <https://vk.kr.ua/putivnyk/tourist-objects/museums/240-zaharvskiy-muzej-storyi.html>
24. Звіряка А. І. Ландшафтні об'єкти культурної спадщини. Вітчизняний та міжнародний досвід визначення та збереження. Сучасні проблеми архітектури та містобудування. Київ : Вид-во КНУ, 2015. Вип.39. С. 53-67.
25. Історико-культурний туризм: український та зарубіжний досвід. Збірник матеріалів Другої міжнародної науково-практичної конференції / за ред. І. Патриляк. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022 .462 с.
26. Історичний музей Компаніївщини. URL: <https://www.facebook.com/historymuseum>
27. Історія формування Кіровоградської області. <https://old.library.kr.ua/kray/shlakhovoy/form2013.html>
28. Кабмін затвердив новий поділ Кіровоградщини на райони. URL: <https://www.kupur.net/kabmin-zatverdyyv-novyj-podil-kirovogradshhyny-na-rajony/> (дата звернення 15.03.2024).
29. Казавчин фест. URL: <https://haivoron-miskrada.gov.ua/kazavchin-15-40-41-08-07-2021/>
30. Кіровоградська область – Офіційний сайт України. URL: <https://ukraine.ua/uk/regions-of-ukraine/kirovohrad-region/>
31. Кіровоградщина: ювілейний рік – Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. Є. Маланюка. URL: https://lib.kr.ua/?page_id=14130
32. Комунальний заклад «Устинівський музей історії» Устинівської селищної ради. URL: <https://ustynivka-gromada.gov.ua/ustynivskij-muzej-istorii-13-55-26-15-06-2021/>

33. Корнієнко. В. Сучасний стан та проблеми використання пам'яток археології в туризмі. Історико-географічні дослідження в Україні. Київ, 2008. С. 373-399. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/54228/22-Kornienko.pdf>
34. Кот С. І. Культурна спадщина. Енциклопедія історії України: Т. 5. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2008. 568 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kulturna_Spadschina (дата звернення 22.01.2024).
35. Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Наукове видання. Львів : НАН України. ІРД НАН України. 1999. 78 с.
36. Зелена Брама: героїзм, трагедія, пам'ять. *Краєзнавчий вісник Кіровоградщини*, Вип. 6. 2011 р. Кіровоград : Центрально-Українське вид-во, 2011. 128 с.
37. Краєзнавчий музей Долинської міської ради. URL: <https://dolynsca-gromada.gov.ua/kraeznavchij-muzej-dolinskoj-miskoi-radi-13-37-53-17-09-2021/>
38. Краєзнавчий музей Новоукраїнського району. URL: <https://tourinfokirovograd.wordpress.com/>
39. Кривбастур - туристичний центр Кривого Рогу. <https://www.facebook.com/share/p/tV1eJHGLoq4Mi1Bn/>
40. Криворізьке бюро подорожей та екскурсій. URL: <https://www.facebook.com/share/p/Xfw4JS5jKs6gCxJv/>
41. Кропивницький: Бал тюльпанів. URL: <https://facebook.com/>
42. Кропивницький - місто корифеїв, «Хутір Надія». URL: <https://visitdnipro.com/tury-po-ukraine/kropyvnytskyi-misto-koryfeiv-sadyba-kapenko-karoho-khutir-nadiia/>
43. Кропивницький+ «Хутір Надія». URL: <https://facebook.com/events/>

44. Кропивничани впорядкують могилу Чорного Ворона. URL: <https://persha.kr.ua/news/life/83787-kropyvnychany-vporyadkuyut-mogylu-chornogo-vorona/>
45. Маламен О. П., Нельга О. Е., Пивовар Н. П. Туристичними стежками Кіровоградщини: бібліографічний покажчик. Департамент культури, туризму та культурної спадщини Кіровоградської обласної державної адміністрації, Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І.Чижевського, м. Кропивницький. 2017. 93с.
46. Мальська М., Паньків. Н. Туристично-ресурсний потенціал території : підручник. – Київ : Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. – 534 с
47. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика : підручник. Київ: центр учбової літератури , 2012. - С. 57-83
48. Мартиненко І. Е. Конвенції ЮНЕСКО щодо захисту культурної спадщини: проблеми реалізації в національне законодавство. *Університетські Наукові записки. Хмельницький*, 2007. № 2 (22). С. 386 – 395.
49. Мельничук О. І. Всесвітня культурна і природна спадщина в контексті концепції загальної спадщини. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. Хмельницький*, 2003. № 3-4. С. 309-315. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2003_3-4_58
50. Меморіальний музей М. Л. Кропивницького. URL: <https://kokm.kr.ua/kropyvnytsky-memorial-museum/>
51. Методика оцінки історико-культурних туристичних ресурсів. URL: https://tourlib.net/books_ukr/kravciv8.htm
52. Методологічні положення національної системи туристичної статистики в Україні. Київ: Національна туристична організація України. 2021, 50 с. URL: <https://nto.ua/assets/files/ntou-statistics-metodology.pdf>
53. Музей історії Голованівського району. URL: <https://ridna.ua/museums/muzej-istoriji-holovanivskoho-rajonu/>

54. Музей історії Маловисківщини ім. О.С.Ковтуна. URL: <https://www.facebook.com/groups/2180862345303651/>
55. Музей історії Онufріївського району. URL: <https://vk.kr.ua/putivnyk/tourist-objects/museums/5885-muzey-storyi-onufryivskogo-rayonu.html>
56. Музей-літак, Кропивницький. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/181929_muzei-samolet-kirovograd.htm#/google_vignette
57. Музей Ракетних військ стратегічного призначення. URL: <https://nvimu.com.ua/filii/index/2>
58. Найбільш таємне місто України: що робити у Кропивницькому і звідки там український Стоунхендж. URL: <https://rubryka.com/article/where-to-go-kropyvnytskyi/>
59. Найвідоміші скіфські кургани України. URL: <https://spadok.org.ua/skify/skifski-kurgany-piramidy-stepu>
60. Народний музей історії села Верблюжка. URL: <https://vk.kr.ua/putivnyk/tourist-objects/museums/5751-narodniy-muzey-storyi-sela-verblyuzhka.html>
61. Одноденний тур «Квітучий Кропивницький». URL: <https://facebook.com/events/>
62. Олександрійський міський музей Миру. URL: https://alexandria.kr.ua/category/cult_struct/museum_of_peace/
63. Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни. URL: https://olexrada.gov.ua/zhytelyam/dovidnyk-pogaluzyam/cult_struct/hudyakova_museum_center.html
64. Оренда мікроавтобуса з водієм. URL: https://driveforce.ua/ua/zakaz_mikroavtobusa

65. Осієвська Ю. С. Культурна спадщина Кіровоградської області: сучасний стан і проблеми актуалізації. Питання культурології. Київ, 2022. Вип.40. URL: [file:///C:/Users/serse/Downloads/Kulturna_spadsina_Kirovogradskoi_oblasti_sucasnij_%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/serse/Downloads/Kulturna_spadsina_Kirovogradskoi_oblasti_sucasnij_%20(1).pdf) 242-253.
66. Палац культури «Олександрійський театр». URL: https://olexrada.gov.ua/gov_history/tourist_magnitudes/77685.html
67. Пам'ятка трипільської культури біля села Небелівка формує імідж Кіровоградщини. URL: <https://pidvysoke.info/novyny/2021/06/02/pam-jatka-tripilskoi-kulturi-bilja-sela-nebelivka-formue-imidzh-kirovogradschini>
68. Пам'ятки Голованівського району. URL: <https://travels.in.ua/uk-UA/objects/131>
69. Пам'ятки Кіровоградської області: онлайн путівник визначними місцями. URL: <https://travels.in.ua/uk-UA/objects/14/kirovohrad-region>
70. Пам'ятні місця Кіровоградщини. URL: https://kirovograd-75.blogspot.com/p/blog-page_4291.html
71. Панкін В. П. Методи оцінки історико-культурних ресурсів. Науковий вісник Чернівецького університету. Серія «Економіка». Чернівці, 2011. Вип. 471. С. 138-143.
72. Пошуки туристської привабливості Кіровоградської області: наукові розвідки : монографія / за заг. ред. д.г.н. О.В. Колотухи. Дніпро : ФОП Середняк Т.К., 2020. 287 с.
73. Приватна галерея «Єлисаветград». URL: <https://kroptravel.gov.ua/node/51>
74. Про охорону археологічної спадщини: Закон України від 18.03.2004. № 1626-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. 18 берез. (№26). С. 361. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1626-15#Text>

75. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000. № 1805-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2000. 8 черв. (№39). Ст. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>
76. Про першу експедицію «Музей відкрито на ремонт 2020». URL: <https://supportyourart.com/columns/muzzy-vidkryto-na-remont-2020/>
77. Ретро-тур на паровозі вузькоколійкою Гайворон-Бершадь. URL: <https://www.journeysbsenses.com/podoroz-na-retro-parovozi/> (дата звернення 23.04.2024)
78. Сайт Голованівської міської ради. URL: <http://golovanivsk-rada.com.ua/main/pamiatki>
79. Сайт Знам'янської міської ради: історія краєзнавчого музею м. Знам'янка. URL: http://zn-rada.gov.ua/index/kraeznavchij_muzej/0-187
80. Сайт Кропивницького музею музичної культури імені Кароля Шимановського. URL: <http://szymanowski-museum.com.ua/uk/>
81. Сайт Літературно-меморіального музею Івана Карпенка-Карого. URL: https://www.karpenkokarymuseum.kr.ua/muz_kar_u.html
82. Сайт педагогічного музею імені В. О. Сухомлинського. URL: http://pmu.in.ua/pedago_memor_mus_ukraini/muzej-vasilja-suhomlinskogo-u-pavlishi-istorija-i-suchasnist/
83. Сайт театру ім. М. Л. Кропивницького. URL: <https://teatr-koryfeiv.com.ua/istoriya-teatru>
84. Сайт Художньо-меморіального музею О. О. Осмьоркіна, URL: https://www.osmerkinmuseum.kr.ua/musosm_u.html
85. Сайт Центральноукраїнського обласного краєзнавчого музею. URL: <https://kokm.kr.ua/>
86. Світловодський міський краєзнавчий музей: місце, де зупинилась плинність часу... URL : <https://vk.kr.ua/putivnyk/tourist-objects/museums/6034-svtlovodskiy-mskiy-kraeznavchiy-muzej-msce-de-zupinilas-plinnst-chasu.html>

87. Стаття 2. Класифікація об'єктів культурної спадщини. URL: https://protocol.ua/ua/pro_ohoronu_kulturnoi_spadshchini_stattya_2/
88. Театральний Кропивницький, парк тюльпанів та хутір "Надія". URL: <https://kraina-ua.com/ua/tour/tsentralnimi-mistami-ukraini-kvituchi-cherkasi-ta-kropivnitskiy>
89. Тільки у нас і у американців. Побузьке. Музей ракетних військ. URL: <https://ukrainaincognita.com/kirovogradska-oblast/golovanivskyi-raion/pobuzke/tilky-u-nas-i-u-amerykantsiv-pobuzke-muzei-raketnyk>
90. Тонкошкур М. В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Технологія міжнародної туристської діяльності» (для студентів денної та заочної форми навчання напряму підготовки 6.030601 – «Менеджмент»). Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 146 с.
91. Туристичні місця Кіровоградської області. URL: <https://suspilne.media/66318-kirovogradsina-turisticna-sikavi-misca-ta-podii-regionu/>
92. Туристичні об'єкти: Вісник Кіровоградщини. <https://vk.kr.ua/putivnyk/tourist-objects/museums/240-zaharvskiy-muzei-storyi.html>
93. Тури у Кіровоградську область. URL: <https://author-tour.com.ua/ua/tour?areaid=kirovohradskaya-oblast>
94. У Новоархангельському районі відбувся історико-культурний фестиваль «Сині води фест». URL: <https://www.oblrada.kr.ua/event/u-novoarhangelsku-vidbuvsya-istoriko-kulturnij-festival-sini-vodi-fest>
95. Фестиваль залізничної ретротехніки «Гай гуде». URL: <https://suspilne.media/542465-na-kirovogradsini-vidbudetsa-festival-zaliznicnoi-retrotehniki-so-vidomo/>
96. Хутір Надія. Цікаві місця. URL: <https://ukrainaincognita.com/kirovogradska-oblast/kropyvnytskyi-raion/mykolaiivka-kropyvnytskyi-raion-kirovogradska-oblast-2/khutir-nadiya>

97. Черчик Л. М. Формування ринкових відносин у рекреаційному природокористуванні : монографія. Луцьк : ЛДТУ, 2006. 352 с.

ДОДАТКИ

Додаток А
Таблиця А.1.

Фотографії проаналізованих історико-культурних туристичних об'єктів

Трипільське поселення у с.Небелівка [67].

Кропивничани на могилі Чорного Ворона [44].

Макет фортеці Святої Єлизавети (фото автора)

Садиба Івана Тобілевича та меморіальна дошка [96].

Літак АН-24 [56].

Музей ракетних військ стратегічного призначення [57].

Меморіальний музей імені М.Л. Кропивницького [50].

Гранітний квартал залізничників у місті Гайворон [17].

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка (фото автора)

Фестиваль «GOODOK» у м. Гайворон [12].

Фестиваль «Гай гуде» у м. Гайворон [95].

Мапа фестивалю «Казавчин фест» [29].

Історико-культурні туристичні ресурси Кіровоградської області

(укладено автором)

Назва туристичного об'єкту	Характеристика туристичного об'єкту	Адреса	Фото
Олександрійський район			
Олександрійський музей Миру	Музей засновано 8 листопада 1987 року. Експозиція музею: зал України, зал Миру, етнографічний зал "Світлиця козака Вуса. У 1991 році музей визнаний одним з найцікавіших в Європі і занесений до Каталогу Міжнародного Центру юнацького туризму у Лондоні.	Вул. Перспективна, 14, м.Олександрія	

Олександрійський театр	Театр зберігся з часів XIX століття. Постійно цей театр відвідували Кропивницький і своєю трупю, в яку входили: Заньковецька, Затиркевич-Карпинська, Саксаганський, Садовський, Карпенко-Карий та Карпенко-Лучицький. 2016-2018 роки стали для театру роками реконструкції. Було змінено двері та вікна, форми балконів, перекрито дах, відреставровано паркан. Зараз концертна зала може приймати близько 470 глядачів.	Вул. 6-го грудня, 2 м. Олександрія, Кіровоградська обл	
Захарівський музей історії	Музей засновано 8 травня 1980 року. Фонд музею налічує близько 25 тисяч експонатів. Він вважається найбільшим районним музеєм Кіровоградської області.	Захарівський музей історії	

<p>Онуфріївський краєзнавчий музей</p>	<p>Було відкрито в 1982 році. Музей пишається дванадцятьма тематичними експозиціями, які розмістилися у його просторих залах. У колекції музею налічується близько 4 тисяч експонатів, що розповідають про багату історію та культуру регіону з найдавніших часів до наших днів.</p>	<p>вул. Назаренка, 3, смт Онуфріївка, Олександрійський район</p>	
<p>Педагогічно-меморіальний музей В.О. Сухомлинського</p>	<p>Музей знаходиться у будівлі Павлиського ліцею імені В.О. Сухомлинського. Відкрито музей було 19 лютого 1975 року. Експозиція налічує дві частини: педагогічну та життя та творчість В.О. Сухомлинського.</p>	<p>вул. Сухомлинського, 4, с. Павлиш, Олександрійський район</p>	

<p>Олександрійський міський музейний центр імені Худякової Антоніни Федорівни</p>	<p>Музей поділено на 2 корпуси, які також поділені на зали: краєзнавчий, природничий, просвітницький, історичний, етнографічний «Українська хата». Засновано музей у червні 1967 року.</p>	<p>вул. Перспективна, 14, м. Олександрія, Олександрійський район</p>	
<p>Музей історії с. Протопопівка</p>	<p>Це музей-садиба в українському стилі. Там представлені речі столітньої давнини (криня, піч, глечики, дерев'яна праска). Через те, що у саду ростуть вишні, музей прозвали «Вишнева садиба».</p>	<p>вул. Кононова, 18, с. Протопопівка, Олександрійський район</p>	
<p>Світловодський міський краєзнавчий музей</p>	<p>Музей було засновано у квітні 1970 року. Багато експонатів музею присвячено затопленому місту Новогеоргіївську. Музей поділено на 5 залів, в яким постійно діють виставки, присвячених цьому краю: «Археологія та палеонтологія», «Втрачене місто», «Наш край — край козацький», «Світловодськ — місто гідробудівників», «Українська світлиця»</p>	<p>вул. Гагаріна, 21, м. Світловодськ, Олександрійський район</p>	

Новоукраїнський район

Новоукраїнський краєзнавчий музей

Музей знаходиться на другому поверсі будинку культури. Його поділено на 4 зали, присвячені історії Новоукраїнського району: від заснування до сьогодення.

м. Новоукраїнка,
вул. Леніна, 55

Геометричний центр України

Географічний центр визначил в 1989 році доктор географічних наук Віктор Шевченко. В 1991 році встановили гранітний пам'ятник. Проте в 2005 році географічний центр перерахували та перенесли до Черкаської області, а біля Добровеличківки залишили геометричний центр

Смт.Добровеличківка

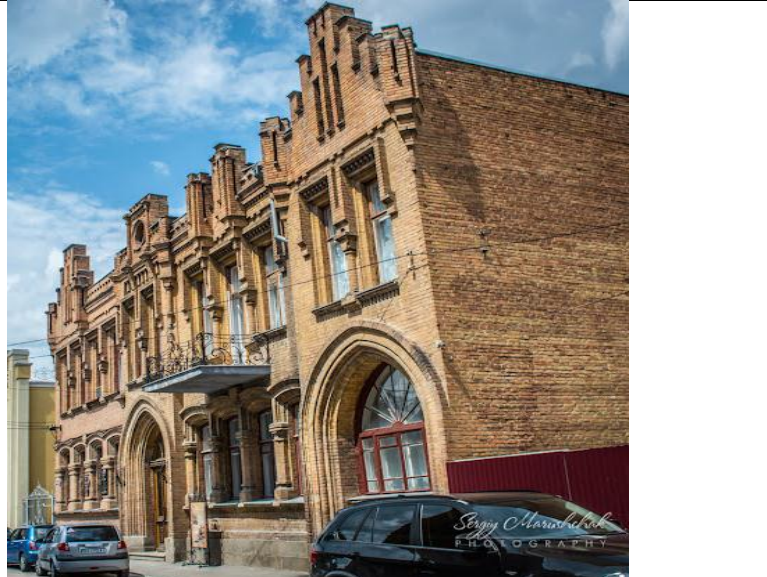

Добровеличківський краєзнавчий музей	Музей створено 13 березня 1980 року. Він знаходиться в приміщенні колишньої земської управи, нині пам'ятки архітектури місцевого значення. Тут працювала самодіяльна кіностудія.	вул. Шевченка, 132, смт Добровеличківка, Новоукраїнський район	
Музей історії Маловисківщини імені О.С.Ковтуна	Музей було відкрито 30 грудня 1978 року. Знаходиться на третьому поверсі будинку культури. Має 6 залів з 2125 предметами основного фонду.	вул. Центральна, 82, м. Мала Виска, Новоукраїнський район	 <p data-bbox="1409 873 1829 967">МУЗЕЙ ІСТОРІЇ МАЛОВІСКІВЩИНИ імені Олександра Сергійовича Ковтуна</p>
Краєзнавчий музей м.Новомиргорода	Музей було засновано в 2003 році. Має 2 зали, поділені на 5 розділів.: археологія, українська світлиця, Борець за Незалежність України Степан Кожум'яка, Письменники та художники рідного краю, Пам'ятаймо їх поіменно (ВВВ).	вул. Соборності, 92/12, м. Новомиргород, Новоукраїнський район	

Кропивницький район

<p>Бобринецький міський краєзнавчий музей імені Миколи Смоленчука</p>	<p>Музей засновано у 1959 році. Фонд налічує 5500 експонатів. В музеї представлено фотографії, листи, документи, пов'язані з постатю Марка Кропивницького та братів Тобілевичів.</p>	<p>вул. Миколаївська, 78, м. Бобринець, Кропивницький район</p>	
<p>Краєзнавчий музей Долинської міської ради</p>	<p>Музей засновано в 1966 році. Його поділено на 4 зали з різними експозиціями. Також там присутня власна галерея, де влаштовують виставки та майстер-класи.</p>	<p>вул. Лазарева, 8, м. Долинська, Кропивницький район</p>	

<p>Міський краєзнавчий музей м. Знам'янка</p>	<p>Історія музею починається з 1961 року, з нагоди 100-річчя з дня смерті Т.Г.Шевченка. Але юридично музей почав працювати 2004 року. Експозиція музею ділиться на 6 розділів:</p> <ul style="list-style-type: none"> • «Природа Чорноліського краю» • «Рідне місто моє» • «Козацькі зимів'я та найдавніші селянські поселення у Чорноліссі» • «Собор негаснучої пам'яті» • «Вклонімося великим тим рокам» • «Декоративно-ужиткове мистецтво та селянський побут XIX поч.. XX ст.» 	<p>вул. Глібка , 28-13, м. Знам'янка, Кропивницький район</p>	
<p>Художньо-меморіальний музей О. О. Осмьоркіна</p>	<p>О.О. Осмьоркін – видатний педагог і художник XX ст. Він проживав у будівлі, де зараз знаходиться музей. Відкрився він в 1985 році. Експозиція музею поділена на 3 зали.</p>	<p>вул. Архітектора Паученка, 89, м. Кропивницький</p>	

<p>Літературно-меморіальний музей І. К. Карпенка-Карого м. Кропивницького”</p>	<p>Музей засновано 24 вересня 1995 року. Він знаходиться в будинку, де проживав сам Марко Кропивницький. Експозиція музею поділена на декілька зал, в яких описується життя відомого драматурга: дитинство, життя, життя корифеїв, літературний шлях.</p>	<p>вул. Тобілевича, 16, м. Кропивницький</p>	
<p>Кропивницький музей музичної культури ім. К. Шимановського</p>	<p>Музей засновано у 1991 році. Він знаходиться в будинку Шимановських. У музеї зберігаються автограф Шимановського, вірші інших поетів, портрети К.Шимановського, книжки з бібліотеки Шимановських, посуд та декоративна таріль.</p>	<p>вул. Чміленка, 65, м. Кропивницький</p>	

<p>Галерея “Єлисаветград” (приватна)</p>	<p>Це перша приватна галерея, створена в 2011 році. Галерею поділено на 3 зали: зала з картинами відомих українських художників, зала з історією про Єлисаветград, зала з колекцією радянських фотоапаратів другої половини ХХ століття. Зараз там проходять виставки українських художників та фотохудожників.</p>	<p>вул. Пашутінська, 36, м. Кропивницький</p>	<p>Gallery</p> <p>A Sitter REPKA ALEXANDER</p> <p>At the Seaside KOKIN MIKHAIL</p> <p>Відомості про виставку:</p> <p>VISITORS Monday – Sunday: с 09:00 до 18:00</p> <p>In the days of special events of the picture may change.</p> <p>For information call: +38 (050) 2072700</p>
<p>Історичний музей” Компаніївської селищної ради Кіровоградсько ї області</p>	<p>В музеї представлені експонати з козацького періоду, Другої світової війни, російсько-української війни.</p>	<p>вул. Паркова, 14-а, смт Компаніївка, Кропивницький район</p>	

<p>Нечаївський літературно-меморіальний музей Ю.І.Яновського</p>	<p>Музей було відкрито 27 серпня 1972 року на місці, де колись була садиба українського поета Юрія Івановича Яновського. Тут представлені особисті речі поета, все, що пов'язано з його життям та творчістю.</p>	<p>Нечаївський літературно-меморіальний музей Ю.І.Яновського</p>	
<p>Новгородківський краєзнавчий музей</p>	<p>У 1974 році було відкрито музей при місцевому будинку культури. А у 1991 році музей було відкрито в окремому приміщенні. В ньому представлені експонати, пов'язані з історією Новгородки.</p>	<p>вул. Квітнева, 15, смт Новгородка, Кропивницький район</p>	

<p>Народний музей історії с. Верблюжка</p>	<p>Музей був відкритий в 1988 році. Його поділено на 4 зали, в яких представлено експонати, пов'язані з історією рідного краю.</p>	<p>вул. Беляєва, 72, с. Верблюжка, Кропивницький район</p>	
<p>Філія “Музей історії села Розумівка” комунальної установи “Олександрівський краєзнавчий музей”</p>	<p>Музей було відкрито 20 серпня 2021 року. Тут представлені експонати історії села Розумівка</p>	<p>вул. Шкільна, 1, с. Розумівка, Кропивницький район</p>	

<p>Краєзнавчий музей історії сіл територіальної громади Суботцівської сільської ради</p>	<p>Було засновано у березні 2021 року. Тут представлені експонати, пов'язані з історією Суботцівської громади</p>	<p>вул. Трудова, 1, м. Знам'янка, Кропивницький район</p>		
<p>Устинівський музей історії</p>	<p>Музей створено у 2021 році. Там збережені експонати природної та культурної спадщини Устинівки.</p>	<p>вул. Мазуренка, 46 смт Устинівка, Кропивницький район</p>		
<p>Голованівський район</p>				

Музей історії Голованівського району	Музей відкрито на другому поверсі районного Будинку культури у 1985 році. Його поділено на 9 залів в яких представлені експонати різної історичної доби: заселення краю, козацтво, Перша та Друга світові війни, відновлення народного господарства, сучасність.	вул.Суворова, м.Гованівськ, Кіровоградська область	
Музей ракетних військ стратегічного призначення	Музей засновано 8 листопада 2000 року на бойовій позиції ракетного полку. Розповідає про історію 46-ї ракетної дивізії, яка пройшла шлях від Другої світової війни до розформування 2001 року.	смт.Побузьке, Голованівський район	

<p>Благовіщенський історичний музей</p>	<p>Музей засновано у 1970 році. Експозицію музею поділено на 3 розділи: археологічний(трипільська культура, Київська Русь, кам'яна доба, скіфський період), заселення краю та доба Першої та Другої світових війн та сучасність. Представлені навіть експонати сучасної російсько-української війни.</p>	<p>Вул.Героїв України, 68, Благовіщенське, Голованівський район</p>	
<p>Гайворонський краєзнавчий музей</p>	<p>Музей було засновано у 2005 році.. Експозиція музею присвячена Гайворонській залізниці, історії Гайворонського краю:</p>	<p>Вул.Василя Стуса, 17, м.Гайворон, Голованівський район</p>	

<p>Новоархангельський краєзнавчий музей</p>	<p>Музей почав працювати у 2005 році. Має два зали : у першій залі зібрані експонати, присвячені історії даного краю; у другій залі представлені картини, вироби декоративно-прикладного мистецтва.</p>	<p>Вул.Слави, 45, Новоархангельськ ,Голованівський район</p>	
---	---	--	---

